سماجڪ ڪهاڻين

جو مجموعو

ڪَلِجُگِي ڪُنتي

ليکڪ :-

ايم. ٽي. پاڻيم

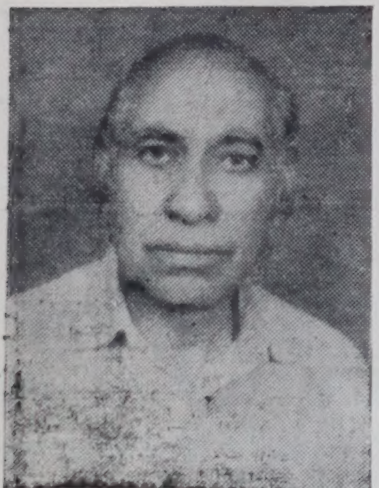
ڪلجڳي ڪنتي

ماجڪ ڪهاڻين جو مجموعو

پو پهريون]
[ڪاپيون ٥٠٠

ليکڪ:-
ايم. ٽي. ڀاٽيا اجمير

ليکڪ جا ٻه اکر

هيءُ منهنجو ڇهون ڪتاب آهي. اڳ ڇهن ڪتابن کي گهڻن ئي ساهتيڪارن ۽ ليکڪن ۽ ادبين ساراهيو آهي. اميد ته هيءُ منهنجو نئون ڪتاب "ڪلجڳي ڪٿي" به سڀني کي پسند ايندو. هن ڪتاب ۾ سماجڪ اوڻاين ڏنل آهن. هن ڪتاب ڇپجڻ وقت مون کي ڪافي ڏک لڳو جو منهنجو ننڍو ساٿو شري گلاب ننداڻي جو دهلي ۾ 22-12-95 تي دل جي تڪليف ڪري سرڳواس ٿيو. هو هڪ ملنسار انسان هو، هو هر وقت هر ڪنهن سان ڪارڻ لاءِ مون کي همت ڏياريندو هو. اهڙي قدر جو ڪتاب ڇپائڻ جي باري ۾ ڪافي مدد ڪندو هو. سندس عمر وڏي ڪونه هئي. هو ٦٢ سالن جو هو. جنهن جي ياد هر وقت ستائيندي رهندي. مان شڪرگذار آهيان راجستان سنڌي اڪادمي وارن جو جن مون کي مالي مدد ڪئي. شري ڪشن موٽواڻي جو جنهن سنڌو پرنٽنگ پريس مان ڪتاب وقت تي ڇپي ڏنو. مان سنت سوامي ساڌو رام صاحب هالاڻي

Kaljugi Kunti

(Collection of Social Short Stories)

By :

M. T. BHATIA
M.A.

508/25, Bhang Baori, AJMER-305001

First Edition : 1995

Published by :

M. T. BHATIA
M.A.

508/25, Bhang Baori, AJMER-305001

Printed by :

Sunder Printing Press,
Kaiser Ganj, AJMER-305001

Price : Rs. 20/-

This book has been Published with financial assistance of Rajasthan Sindhi Academy

ڪلجڳي ڪتي

هوءَ بدن جي ٻرال ۽ شڪل جي سهڻي هئي.
سندس منهن ۾ لعلائي هئي ۽ سندس مک تي مرڪ
ڪونه هوندي هئي. سندس ڌڻيءَ جو نالو ٻوڪرداس
هو. سندس ڌڻيءَ جي مالي حالت سٺي ڪونه هئي.
جني ڪ، سندس مائٽي هلندي هئي، انهيءَ هنڌان
”نه“ ۾ جواب ملندو هو، ڇاڪاڻ ته سڀني کي اها
خبر هئي ته سندس مائٽ ڪمس ڏيڻي ليڻي ڪونه
ڏئي سگهندا. هن جو نالو ”ڪتي“ هو. سندس
مائٽي ڪٽي ڪ. نه ٿيڻ ڪري هوءَ اداس رهندي
هئي. سندس منهن هميشه ملول رهندو هو.
وڇوڙن ڪتي جي مڱڻي لاءِ ڪافي ڇوڪرا ڏٺا ۽
ڪافي گهر ڏٺا، ٻر ڪنهن کي ڪ ٻوڪرداس جو گهر
پسند ڪونه هو، ڇاڪاڻ ته ٻوڪرداس جي ساک
شهر ۾ ڪونه هئي. چوندا آهن، ”ڪوشش سان
فتحيابي هڪ نه هڪ ڏينهن ٻير چمندي آهي.“
سو وڇوڙن وڃي ڪيول ماءُ کي پڪڙيو. ڪيول

دربار صاحب اجمير ۾ شري ديوداس ديواني، هرش ورياڻي ايڊيٽر هندو ۽ پنهنجي ڌرمپتني مسز ليلا ٻانيءَ جو، جن ڪنهن نه ڪنهن روپ ۾ مدد ڪئي ۽ صلاحون ڏنيون.

ايم. ٽي. ڀاٽيه
ايم. اي.
اجمير

ٽيليفون نمبر : 32766

فهرست

صفحو

هئي. ڪٿي جو هيڪي گهر رهڻ ڪري ڪيول
هوٽلن تي روٽي کائيندو هو. وقت گذرندي ڪيول
کي پنجهه ٻار پيدا ٿيا. ٻئي طرف ڪٿي جي ماءُ
به گذاري ويئي. ڪٿي ٻارن سوڌي اچي هيڪي
گهر رهي. ٻارڻ ۽ ٻار سنڌس هيڪي گهر ٻاجهڻ ۽ پڙهڻ
لڳا. ٻارن جو پيار ناني ۽ مامن سان هو. هنن جو
ايءُ ڏانهن جهڪاءُ گهٽ هو. اهڙي قدر جو هو ايءُ
کي سڃاڻڻ به ڪونه لڳا. هو ناناڻن کي سڀڪجهه
سمجهڻ لڳا.

هينئر ڪٿي ٥٠ سالن جي اچي ٿي، پر سنڌس
من ۾ ڪوبه ڦيرو ڪونه آيو. ڪيول به اچي ٥٥ سالن
جو ٿيو. هو رٽائر ڪرڻ تي اچي پهتو. سنڌس من
۾ تمنا هئي ته سنڌس زال ۽ ٻار سنڌس رٽائرمينٽ
تي اچن. سنڌس زال اچي سنڌس آرتي اتاري.
ائين ڪونه ٿيو. ڪيول رٽائر ڪري اڪيلو اچي گهر
پهتو. هو ڏاڍو مايوس هو. هن جي من ۾ جيڪي
اسنا هئا سي سڀ مٽيءَ ۾ ملي ويا. هو انهيءَ دک
۾ ڪجهه ڪلاڪ پدا گهر ۾ اچي ڪٽ تي ليٽي پيو ۽
ڪروٽون پيو ليٽندو رهيو. سوچيندي، سوچيندي
سنڌس اکين ۾ پاڻي اچي ويو. ڏاڍي، ڏاڍي
پنهنجو پاڻ کي چوڻ لڳو، "منهن جي رٽائرمينٽ
تي منهن جي سڳي زال ۽ ٻار به ڪونه آيا. ڪهڙو

ماءُ ڀڳوان جي ڀڳتياڻي هئي. هميشه ايشور جو نالو سندس مک ۾ هوندو هو. ڪيول ماءُ جو خاندان ٺوڪرداس جي خاندان کان وڌيڪ اوچو ۽ شاهانو هو. ٺوڪرداس هن جي جٽي برابر ڪونه هو. نيٺ هڪ ڏينهن وچوارن ڪيول ماءُ کي چيو، "امان اسان تنهن جي در تي ڪانءِ ٻڌي ٿا وڃون. توهان قبول ڪريو." ٻئي طرف ڪيول هس مک ۽ ڳڀرو جوان هو. هو پاڻ ۾ پنج ڀائر پيدا هئا. ڪيول سڀني ۾ وڏو هو. ڪيول سڀاءَ جو ٿورو ڪنجوس هو. ٻئي طرف ڪنتي ماءُ پيءُ جي لاڏلي ۽ سڪيلڌي ڌيءُ هئي. هوءَ هٿ ڦاٽ ۽ فيشنبل هئي. ڪنتي کي ٣ ڀائر هئا. ڪيول ۽ ڪنتي جي خيال مان اٿين پي ڏسڻ ۾ آيو ته اها شادي ڪامياب ڪونه ٿيندي. نيٺ ٻنهي جي شادي ٿي. شادي ٿيڻ جي سال ڪانپوءِ ٺوڪرداس جو ڌنڌو ڌاڙي، ڏاڍي هلڻ لڳو. ڪيول کي به هڪ پٽ ڄائو. وقت اهڙو اچي بدليو جو ٺوڪرداس جا پٽ ٻڙهي ٿيا. ٺوڪرداس جو ڌنڌو هيٺئين سٺو هلڻ لڳو. ڪيس ڪافي پئسو ٿيو. هيٺئر ٺوڪرداس ته ساڳيو ٺوڪرداس نه رهيو. ڪنتي تي ماءُ اهڙو منتر پڙهيو جو هوءَ مڙس کي ڇڏي ڪافي وقت مائٽن وٽ رهندي هئي. انهيءَ ڪري ڪيول ۽ ڪنتي جي وچ ۾ اڻبڻت رهندي

ڪيول ڪنتيءَ سان ملڻ لاءِ اندر ڪمري ۾ ويو.
ڪيول جيئن ڪنتي سان ڳلي ملڻ ٿي چاهيو ته،
ڪنتيءَ منهن ڦيري ڇڏيو.

ڪيول ڪنتي کي پيار سان چيو، "ڪنتي مان
آهيان ڪيول."

ڪنتي چيو، "ڪهڙو ڪيول؟ مان ته، توکي
ڪونه سڃاڻان. اهو ڪيول ته انهيءَ ڏينهن گذاري
ويو جنهن ڏينهن مان ڪيس ڇڏي آيس."

ڪيول چيو، "مون ته توکي ڪونه ڇڏيو آهي.
مون ته توکي ڪڏهن به ڪجهه ڪونه چيو، تون ته
پاڻيهي گهر ڇڏي وڃي پيڪي گهر رهڻ لڳينءَ.
ڇا تون مون وٽ پنهنجي مطلب سان ايندي
هئينءَ؟"

ڪنتي چيو، "تو مون کي ڪهڙو پاليو پيا تو
ڪهڙي ٻارن جي سنڀال ڪئي. شاباس منهنجي
ماءُ کي آهي جنهن مون کي ۽ ٻارن کي پاليو ۽
پڙهايو." ڪنتي جوش ۾ چيو، "تون اڄ سمجهه
ته تون مون لاءِ ڪونه آهين."

ڪيول کي به غصو اچي ويو ۽ جوش ۾ چوڻ لڳو،
"توکي اهي ڏينهن وسري ويا جو تنهن جو پيءُ
پئسي پئسي لاءِ محتاج هو، تنهن جي ماءُ پاڻ
ڪندي هئي. مون تنهن جي ٻارن کي ٽڙ هاٿڻ ۾

نه وقت آيو آهي! ڇا منهن جي زال ۽ منهن جا ٻار مون کي هميشه لاءِ ڇڏي ويا؟ هن کي ڪتيءَ لاءِ اندر ۾ ڏاڍو پيار هو. هو هميشه ڪتيءَ لاءِ پيو سوچيندو هو ته ڪتي کي هن لاءِ ڪا به پرواهه ڪانه هئي. رنڍ. ٿيڻ ڪانپوءِ هو اڪيلو رهڻ لڳو. هڪ ڏينهن سندس من ۾ زال ۽ ٻارن سان ملڻ جو خيال ٿيو. ڪيول ساهري گهر ويو. ساهري گهر گهڙڻ سان سندس سهري چيو، ”تون ڇو آيو آهين؟ توکي ڪنهن سڏايو آهي؟“

ڪيول چيوس، ”مان ٻارن سان ملڻ آيو آهيان.“

پوڪرداس رڙ ڪندي چيو، ”تنهن جو هينئر ٻارن ۽ زال سان ڪهڙو واسطو؟ تون هينئر سمجهه، ته ڪتي تنهن جي دل جي پٽي تان هميشه، هميشه لاءِ مٽجي وئي آهي تون ڪتي کي وساري ڇڏ. تو ٻارن ۽ زال کي ڪهڙو پڇيو؟ تو ٻارن لاءِ ڇا ڪيو؟ تون ڇو آيو آهين؟ مان تنهن جي منٿ ايها مهرباني ڪري سمجهائيندو ته جيڪڏهن تون اسان وٽ رهڻ چاهين ته توکي اسان جي چوڻ موجب هلڻو پوندو، نه ته تون واپس وڃي سگهين ٿو.“

ڪيول جي منهن جو رنگ لهي ويو. سهري کي چيائين، ”مان ڪتي جي خيال مان واقف ٿيڻ ٿو چاهيان ته هوءَ ڇا ٿي چاهي؟“

ڳو. ڪنهن ڏاڍو پٽي ڏڪ ٿيو. هڪ شهر ۾ رهندي
ڪيول هونءَ ئي روئڻ ڪاڻ لڳو. ڪيول جي
ٻارن جون شاديون ٿيون پر ڪيول کي شادين تي
ڪونه گهرايو ويو ۽ نه وري شاديءَ جي ڪارڊن
تي سندس نالو لکيو ويو. ٻارن جي شادي ٿاني
ڪرائي. ڪيول کي ٻار رستي تي ملندا هئا ته مٿهن
ڦيري ويندا هئا. ڪيول اهو سڀ ڪجهه ٿي سهندي
اندر ۾ ٽٽي پيو هو. ڪيول گهٽيءَ سڀني پٽيئا.
گهٽيءَ ٽڪاڻا گهميو ته ڪٿي ڪو گرو بابا راضي
ٿئي پر ڪو به ديو، ديوتا سندس مٿان راضي ڪونه
ٿيو. هڪ دفعي ڪيول جو من ڪونه رهيو. هو وري
ٻارن جي گهر ويو. گهر جي گهنٽي وڄائي. گهنٽي
جي آواز تي هڪ ڇوڪري ٻاهر نڪري آئي. هن
ڪيول کي ڏسي سس کي چيو، "امان خبر نه آهي ته
ڪهڙو ماڻهو آيو آهي؟ توهان سان ملڻ ٿو
چاهي."
اها ڇوڪري ٻي ڪا نه هئي پر سندس
نونهن هئي. پنهنجي نونهن جا اهڙا اکر ٻڌي
ڪيول جو دماغ چڪرائڻ لڳو ۽ سوچڻ لڳو ته
پنهنجي نونهن به مون کي نٿي سڃاڻي ۽ چوندي
ته اڻائي ڪهڙو ماڻهو آهي! سندس دل کي ڏاڍو
صدمو پهتو.

مدد ڪئي. اڄان ٿي چوڻ ته مون توهان لاءِ ڇا ڪيو! تنهن جي ايءُ توڪي ٻاڻ وٽ مطلب لاءِ رکيو."

ڪنتي غصي ۾ چيو، "منهن جي ايءُ جو ڪهڙو مطلب هو؟"

ڪيول چيو، "تنهن جي ايءُ توڪي ٻاڻ وٽ انهيءَ ڪري رکيو جو تنهن جي ماءُ جي موت کان پوءِ تون سندس ۽ سندس گهر جي سنڀال ڪرڻ. تون ماڻهن جي لاڏلي هئينءَ، انهيءَ ڪري هڻن توکي ٻاڻ کان ٻاري تي رکڻ چاهيو. تنهن جي ماڻهن توکي ڳالهه چئي ڪري ٻڌي ويا. تون ڳالهه نه آهين ۽ تون هڪ قسم جي چالاڪ لومڙي آهين. جو تون ڪنهن جي ڪم ڪو نه ٿي اچين. ڳالهه وري نه انسان کي سک نه ڏني ٿي."

ڪيول جا اهي اکر ٻڌي ڪنتي ۽ ڪيول جي وچ ۾ ڪافي گرما گرمي ٿي وئي. ڪنتي جوش ۾ اچي ڪري ڪيول کي چيو، "تون هيڻڙ جو هيڻڙ نڪري وڃ. تون منهن جي لاءِ ڪجهه به ڪو نه آهين. اهو ڪيول جيڪو منهن جو مڙس هو سو گذاري ويو. اڄ کان وٺي هن گهر ۾ پير نه پائج."

اهي اکر ٻڌي ڪيول جيڪو اڳ ۾ تنگ هو سو وڌ ٻڪ ٿي پيو. هو سڌو گهر آيو، زال جي حالت تي سوچڻ

اڄ ٻڌائيندو ته ڪتي ۽ سندس ٻار ڇا ڪندا؟
هيٺر ٦٢ سالن جو اڄي ٿيو آهي. هو ڏاڍن جي روني
ڪاڻي ر هيو آهي. اڄان ڏائين اِها خبر نه ڏسي ٻوي
ته ڏوه ڪنهن جو آهي؟ ڏوهاري ڪيول آهي
يا ڪتي؟ مڙيئي ڪان ٻڌو ۽ ڪيول جون ڄاڻون؛
ٻڍو ڪنهن جي ڏالي ڏيندو! ڇا ڪتي ٻيڻش
ونندي؟ ڇا ڪتي ٻنهن جي ٻٽس جو سڙاڏ
ڪندي؟

ڪنتي ٻاهر آئي، ڪيول کي ڏسندي ڪنتيءَ
جو پارو چڙهي ويو ۽ گرم ٿي وئي. ڪيول کي
ڏب ڪيندي چيائين، "تون وري آيو آهين، مون
توکي ڪيترا دفعا چيو آهي ته نه ايندو ڪر، توکي
شرم نٿو اچي، مان توسان نه ڳالهائڻ ٿي چاهيان ۽ نه
وري تنهن جي شڪل ڏسڻ ٿي چاهيان. خبردار
جي وري آيو آهين."

خبر نه آهي ته ڪنتي جي دل ۾ نفرت ڇو پيدا
ٿي آهي؟ ڪيول نه اهڙو انسان ڪو نه آهي، نه وري
ڪا هن ۾ عادت آهي. پوءِ وري هيءَ ڏرار ڇو؟
سندس ناهه ڪرائڻ لاءِ گهڻيئي جتا وچ ۾ ٿيا پر
سندس ناهه ڪو نه ٿيو. ٻئي هن وقت الڳ، الڳ
زندگي گذاري رهيا آهن. ڪنتي کان وڌيڪ
ڪيول دکي آهي جو روٽي ڪڏهن ڪٿي ته ڪڏهن
ڪٿي ٿو کائي. هن وقت هو ٿڪي پيو آهي. ڪيول
پاڳلن طرح گهلي رهيو آهي پر سندس اندر گهائل
آهي. خبر نه آهي ڪنهن وقت سندس موت اچي؟
ڪنتي ٻارن سان خوش وتي آهي.

مان سوچيندو آهيان ته ڇا ڪيول جي مرڻ کان
پوءِ ڪنتي سفيد ڪپڙا پائي پاڻ کي ودوا سڏائيندي؟
ڇا سندس ٻار ڪيول کي ڪلهو ڏيندا؟ اهو وقت

هن جو علاج ڪندس."

ڊاڪٽر سندس علاج شروع ڪيو. هوءَ هفتي کن ۾ اُٿڻ وهڻ جهڙي ٿي. پر اڃان هوءَ ڪمزور هئي. ڊاڪٽر هڪ ڏينهن موقعو ڏسي ڪري ڪائونس پڇيو، "تنهن جو نالو ڇا آهي؟ تون ڪٿان آهين؟ تنهن جو گهر ڪٿي آهي؟ تنهن جو ڪو مٽ مائٽ آهي؟ تو سان هي حادثو ڪيئن ٿيو؟" اهڙي طرح ڊاڪٽر ڪائونس هڪ دفعي ۾ ۴، ۵ سوال پڇيا.

هن چيو، "منهن جو نالو پدما آهي." هن وڌيڪ ٻڌائڻ کان انڪار ڪيو.

هڪڙي ڏينهن ڊاڪٽر وري چيو، "پدما، تون سمجهه ته تون منهن جي ڌيءَ آهين. مون کي ڌيءَ ڪونه آهي، تون منهن جي ڌيءَ جي جاءِ تي، ٻڌو تون مون کي اهو ٻڌاءِ ته تنهن جا مائٽ ڪٿي آهن؟" پدما ڪوبه جواب ڪونه ڏنو.

ڊاڪٽر اڪيلو رهندو هو. ڪيس هڪ پٽ هو، جيڪو ڊاڪٽري پڙهندو هو: سندس پٽ جو نالو سهيل هو. سندس پٽ جي عمر تقريباً ۲۴ سال هئي. پدما هينئر ڪافي ٺيڪ ٿي ويئي هئي. هينئر پدما ڪافي سهڻي لڳي رهي هئي. ڊاڪٽر سندس سونهن ڏسي حيرت ۾ پئجي ويو. هڪ ڏينهن پدما

بدلو

هن کي هڪ خانگي اسپتال ۾ ڀرتي ڪرايو ويو. هن سان ڪو حادثو ٿيو هو. سندس سڄو سر ۽ رت سان ڀريل هو. رت جي وهڻ ڪري هوءَ بيهوش ٿي ويئي هئي. سندس منهن مان اهي اکر ٻي نڪتا، "مان توکي ڪو نه ڇڏيندس ۽ مان توکي ڪو نه ڇڏيندس." سندس اها رت منهن مان نڪري رهي هئي. هوءَ شڪل جي ڪافي سهڻي هئي. سندس ڪارا وار واسنگ ناڳ وانگر هئا. سندس ڏند موتين وانگر سفيد هئا. سندس لعل ڳل گهڻي خون وهڻ ڪري پيلا ٿي ويا هئا. سندس شڪل مان ائين پئي معلوم ٿيو ته هوءَ ڪا وڏي گهراڻي آهي. سندس حادثو ڪيئن ٿيو؟ اها خبر ڪنهن کي ڪو نه هئي. ڊاڪٽر کيس ڏسي ڪري پنهن جي اسپتال ۾ هڪدم ڀرتي ڪيو. جيڪي کيس کڻي آيا، انهن مان ڪو به سندس مائٽ ڪو نه هو، ڊاڪٽر کي سندس مٿان رحم اچي ويو. کڻي ايندڙن کي ڊاڪٽر چيو، "توهان سڀيئي وڃو، مان پاڻيهي

قدم اڳتي کڻڻ چاهيو، جيستائين ڪ ڪيس پدما جي
پوري ڄاڻ ڪونه ملي آهي.
سپيل و انجيڪشن ڏياري هليو ويو.
ڊاڪٽر هڪڙي ڏينهن پدما کان پڇيو، "تون
ڇا پڙهيل آهين؟"
پدما چيو، "اي.اي. ڪئي اٿم."
ڊاڪٽر ڪائونس پڇيو، "تون سيوا ڪرڻ چاهين
ٿي؟ ڇا تون نرس ٿيڻ چاهين ٿي؟"
پدما چيو، "ها."
ڊاڪٽر هينئر ڪيس نرس جو ڪم سيکارڻ لڳو.
پدما لڳن ۽ پورم سان ڪم ڪرڻ لڳي. هاڻي هوءَ
ڊاڪٽر جي گهر ۾ ڪم ڪرڻ لڳي. پدما پنهنجي
هٿ سان روٽي پچائيندي هئي. جيڪا پاڻ ۽
ڊاڪٽر کائيندو هو. هونئن ڊاڪٽر وٽ نوڪر روٽي
۽ گهر جو ڪم ڪندا هئا، پر هينئر پدما گهر جو سڄو
ڪم ڪرڻ لڳي. ڊاڪٽر ۽ پدما هڪئي ٽيبل تي
پيءُ ڌيءُ وانگر روٽي کائيندا هئا.
هڪڙي ڏينهن ٽيبل تي روٽي کائيندي، ڊاڪٽر
وري پدما کان پڇيو، "تون ڪير آهين؟ تنهنجا
مائٽ ڪٿي آهن؟"
اڄ پدما رهي نه سگهي. ڊاڪٽر کي سڄي
حقيقت ڪري ٻڌائين ۽ چوڻ لڳي، "مان فلاڻي

اُداس ورتي هئي. سندس اها حالت ڏسي ڊاڪٽر سندس پرسان اچي ويٺو. ساڻس ننهن جي زندگي ۽ پٽ جون ڳالهيون ڪرڻ لڳو ۽ کيس چوڻ لڳو، ”سنيل جو ڪاليج بند ٿيو آهي. خبر نه آهي ته ڪڏهن اچي؟ مون کي سندس جي ڏاڍي ياد ٿي اچي.“

اڃان سنيل جي باري ۾ ڊاڪٽر ڳالهيون ڪري رهيو هو ته ايتري ۾ در تي گهنٽي وڳي. پدما اُٿي ڪري دروازو کولڻ وئي. دروازو کلندي، هڪ سهڻو، بدن جو پورال جوان گهر ۾ گهڙي آيو. کيس ڏسندي، ڊاڪٽر رڙ ڪندي چيو، ”سنيل تون اچي وئين! مان تنهن جي باري ۾ هن سان يعني ڪ پدما سان ڳالهه ڪري رهيو هئس.“ سنيل پدما کي ڏسندي، سنيل من ئي من ۾ سندس سونهن جي ساراهه ڪرڻ لڳو. سوچڻ لڳو ته پدما ڪيڏي نه سهڻي آهي!

سنيل ۵، ۶ ڏينهن وڪيشن جا پنهنجي پيءُ ڊاڪٽر سان گذاريندو هو، پر هيئنر سندس ارادو سڄي وڪيشن پيءُ سان گذارڻ جو هو. ڊاڪٽر سمجهي ويو ته سنيل منهنجي ڪري نه، پر پدما جي ڪري اتي رهڻ چاهي. ڊاڪٽر جي به دلي تمنا هئي ته پدما سندس نونهن ٿئي. ڊاڪٽر تڪڙو

نه هو دل جو مضبوط ڪونه هو. اسان ٻنهي ڪمرو
وٺي گڏ رهيا سين. موهن هفتو کن رهيو. انهن کان
پوءِ موهن نوڪري جي تلاش جو بهانو ڪري گهر
ڏي ويو پر وري واپس ڪونه آيو. مان توهان کي
هڪ ڳالهه قسم کڻي ٿي ٻڌايان ته مان اڄـان تائين
پاڪ ۽ پوتر آهيان. مون موهن سان اهڙو ڪو به ڪم
ڪونه ڪيو جو مون کي شرم اچڻ گهرجي. توهان
کي اعتبار نه ٿو اچي، پر مان وري به چوندس ته
مان پوتر آهيان." ائين چئي ڪري هوءَ زور زور
سان روئڻ لڳي.

ڊاڪٽر ڪمس ٻليءَ وانگر ٻرڇائڻ لڳو ۽ کيس
چيائين، "پٽ، اهي غلطيون جوانيءَ ۾ ٿينديون
آهن. تون ڪابه چنتا نه ڪر، مان توسان ويٺو
آهيان."

پدما ڳالهه جو سلسلو جاري رکندي چيو، "مان
نوڪريءَ جي ڳولها لاءِ نڪتس. مون ڇا ڏٺو ته
موهن هڪ ٻي ڇوڪريءَ سان گهمي رهيو هو. مون
جنهن وقت موهن کي ڇوڪريءَ سان گڏ ڏٺو ته
منهن جو مغز چڪر کائڻ لڳو ۽ مان ڪري پيس.
پوءِ ڇا ٿيو؟ اها مون کي خبر ڪونه آهي. مون پاڻ
کي توهان جي اسپتال ۾ ڏٺو." ائين چئي ڪري
پدما وري زور زور سان روئڻ لڳي.

ڳوٺ جي رهاڪو آهيان. منهن جي پيءُ جو نالو
رامچند هو. منهن جو پيءُ هيڊ ڪلارڪ هو. اسين
ٻار ۾ ٢ ڀائر ۽ هڪ ڀيڻ آهيون. مان پيءُ جي
سڪيلڌي ڌيءَ هيس. مان جنهن وقت مئٽرڪ ۾
هيس ته منهن جي ماءُ گذاري وئي. انهيءَ وقت
منهن جي عمر ١٦ سال هئي. منهن جا ٻئي ڀائر
شادي ڪيل آهن. مان جيئن ڪاليج ۾ گهڙيس ته
منهن جو پيءُ گذاري ويو. منهن جا ڀائر پنهن جي
ٻارن ۽ زال سان خوش ويٺا هوندا هئا. هن جو
مون ڏانهن رخ گهٽ هوندو هو. هو ڪڏهن ڪڏهن
ڳالهائيندا هئا. منهن جي ڀاجائن ۾ اهو پيار ڪونه
هو. مون جيئن تيئن ڪري بي. اي. پاس ڪئي.
منهن جي پاڙي ۾ موهن نالي هڪ شاهوڪار جو
پٽ رهندو هو. هو مون سان گڏ پڙهندو هو. منهن
جو هن سان پيار ٿي ويو هو. هو ڏسڻ جو ۽ سڀاءَ
جو تمام سٺو هو. مون کي سندس اندر جو پتو پئجي
ڪونه سگهيو. هن مون سان شادي ڪرڻ جو واعدو
ڪيو.

هڪڙي رات مان ۽ موهن گهر مان ڀڄي نڪتاسين.
مان پنهن جا زيور ۽ روپيه ڪڍي نڪتس. اسان ٻئي
هن شهر ۾ اچي رهياسين. موهن ته مون سان بي. اي.
پاس ڪئي هئي. هن جي ڪمزوري صرف اها هئي

ٽي آلي. پدما جيئن مريض کي پاڻي پيارڻ لاءِ
ڪتي وڌي ۽ کيس سهارو ڏنو ته سندس هٿ ڏڪڻ
ڳا. سندس منهن غصي ۾ لعل ٿي ويو سندس
ن چڙي رهيو هو، "اي پدما! تون هيتري بدلو
رت، ڏنهن جي بدلي وڃڻ جو وقت آهي."
ٽي طرف سندس من چڙي رهيو هو، "اي
پدما! تو قسم کنيو آهي ته نرس جي ڊيوٽي آهي
ته پدا ڪنهن ڌرم جي مريض جي شيوا ڪرڻ گهرجي.
تون اٿ، مريض کي پاڻي پيار." پدما هيتري اسن
پاهين ۾ اچي ڦاٿي.

پدما ٻنهي جي سوچ ۾ اڃي هئي ته مريض زور
زور سان چوڻ لڳو، "پاڻي، پاڻي." هو پدا پاڻيءَ
جي ڏيڙي رهيو هو. مريض ٻيو ڪو نه، هو ٻيو
هو "موهن" هو، جنهن کيس ڌوکو ڏنو هو. پدما
سوچي رهي هئي ته ڇا ڪريان؟ موهن کي پاڻي
پيارڻيان يا نه؟

پدما انهيءَ سوچ ۾ هئي ته وري "پاڻي، پاڻي"
جو آواز آيو. پدما ٻنهي جي ڊيوٽي اڳاهڻ جي ڄالي
موهن کي پاڻي پيارڻيو.

پاڻي پيئڻ سان موهن جون اکيون کليون. موهن
جڏهن ڏٺو ته پاڻي پيارڻ ڏيو ٻيو ڪو نه، آهي
ٻار پدما هئي، انهيءَ وقت موهن وري بيهوش ٿي

ڊاڪٽر جي همٿ ڏيارڻ تي هوءَ چپ ٿي وئي

ڊاڪٽر پدما کي چيو، "پدما مان توکي هڪ
صلاح ٿو ڏيان، جيڪا تون ڌيان سان ٻڌ. تنهن سان
گڏ نرس جي اڻ ٻڌائي ٻڌ. نرس جي نوڪري
شيوا جي نوڪري آهي. هن جي نظر ۾ سڀئي مريض
هڪ سمان آهن. غريب ۽ شاهوڪار هڪ سمان آهن
نرس جي نظر ۾ ٻئي برابر آهن. دوست ۽ دشمن
کي هڪ نظر سان ڏٺو ويندو آهي. تون اهو ياد رک
تون نرس سان گڏوگڏ هڪ شيواڌاري آهين."

هڪڙي ڏينهن ڊاڪٽر جي اسپتال ۾ هڪ گنڀير
روپ سان گهايل مريض آيو. انهيءَ وقت پدما گهر
۾ هئي. اسپتال ۽ ڊاڪٽر جو گهر لڳو لڳ هو
ڊاڪٽر مريض کي ڏسي گهٻرائجي ويو. ڊاڪٽر
هڪدم مريض جي علاج ۾ لڳي ويو. ڊاڪٽر مريض
جو علاج ڪري گهر ڏانهن وڃي رهيو هو ته پدما
نوڪريءَ لئي آئي.

ڊاڪٽر پدما کي چيو، "پدما هن مريض جي
حالت تمام خراب آهي. تون سندس خيال رکج."
ائين چئي ڊاڪٽر هليو ويو.

ٿوري وقت کانپوءِ مريض کي سجاڳي ٿي
چوڻ لڳو، "پاڻي، پاڻي."

سندس اهي اکر ٻڌي! پدما سندس لاءِ پاڻي

جنم جنم جو ڦيرو

"هيلو، توهان جي طبيعت ڪيئن آهي؟" اِئين چئي ڪري ڪنهن ٽيليفون بند ڪري ڇڏي. ٽيليفون تي اهي اکر ٻڌي ڪري آنند ٿوري وقت لاءِ تعجب ۾ پئجي ويو. آنند سوچڻ لڳو، "ڪنهن جو ٽيليفون هو؟" ٻيو سوچيائين ته شايد ڪنهن غلط نمبر گهمايو آهي. آنند آرام سان آفيس جا فائيل ڏسڻ لڳو. سندس جو روز جو نيم هوندو هو ته هو سڀ ڪم کان فارغ ٿي ڪري اچي پنهن جي ٽيبل تي ٦ بجي صبوح جو ڪاغذ ڏسندو هو؛ آفيس جا فائيل صحي ڪندو هو. سندس نوڪر چانهه به ٽيبل تي کڻي ايندو هو. آنند جي زال کي گذاري ٻه سال مس ٿيا هئا. آنند جي دل ۾ ڪڏهن به ٻي شادي ڪرڻ جو ڪو به خيال پيدا ڪونه ٿيو هو. جيتوڻيڪ پاڻ آفيسر هو، سندس پريوار به ننڍي هئي. ڪيس هڪ پٽ هو جنهن جي عمر ٨ سال هئي. هو هاسٽل ۾ رهندو هو. آنند پاڻ هڪ وڏي عاليشان سرڪاري بنگلي ۾ اڪيلو رهندو هو. روٽي ڇوڪراسي ڪندو هو.

ويو. ٿوري وقت کانپوءِ موهن وري هوش ۾ آيو ۽ پدما کان معافي وٺڻ لڳو. موهن جو ڪافي خون وهڻ ڪري هن ۾ ڳالهائڻ جي همت ڪو نہ هئي جو هو ڳالهائي سگهي.

ايتري ۾ ڊاڪٽر اچي ويو. موهن اکيون کوليون ۽ ڊاڪٽر کي چوڻ لڳو، "ڊاڪٽر صاحب! مان أهو پاپي إنسان آهيان جنهن هن پوتر آتما کي دوکو ڏنو آهي. مان پنهنجي ڇوڪريءَ سان پيچ وڌس ۽ هن کي اڪيلو ڇڏي ويس. پر انهيءَ ڇوڪريءَ اڄ منهنجو حال ڏٺو ڪرايو، جهڙيءَ طرح مون پدما جو حال ڏٺو ڪرايو هو. مون کي پدمن جي ڪرڻي جو ڦل ملي ويو. مان اڃا ڪو نہ سگهندس، پر مان وري چوانٿو ته پدما پاڪ ۽ پوتر آهي. هن کي مان بار بار نمسڪار ٿو ڪريان." ائين چوندي موهن جو آواز بند ٿي ويو ۽ وري نہ ڳالهائي سگهيو.

موهن جي موت جي ڪري پدما جي ايداي جي ڀاونا إنسانيت ۾ بدلجي وئي. ٻئي طرف ڊاڪٽر پدما کي پدمن جي ٻونهن ٻٽائڻ جو ٻڪو ارادو ڪيو.

——

صبوح جو پوري ٦ بجي فون ايندو هو. فون جي اچڻ ڪري آنند جي دل ۾ ڌڪ، پيدا ٿيندو هو. آنند ڪري ته ڇا ٿي سگهيو؟ ڇاڪاڻ ته، کيس خبر ئي نه ٿي پئجي سگهي ته ڪهڙي نمبر تان فون ٿو اچي ۽ فون ڪندڙ ڪير آهي؟"

اڄ پورو هفتو گذري ويو جو آنند کي فون ڪوا. آيو. آنند سمجهڻ لڳو، "فون ڪندڙ شاهد ڪا پاڳل هئي، جو مون کي روز فون ڪندي هئي. هاڻي شاهد کيس منهن جو نمبر وسري ويو آهي." آنند جڏهن وقت آفيس پهتو ته ڏٺائين ته سندس ٽيبل تي هڪ رنگ برنگي لفافو پيو آهي. هن اڪدم لفافو کوليو، پڙهيائين. لکيل هو،

" منهن جي دل جا راجا،

توهان ضرور سوچيندا هوندا ته توهان کي هيتر فون ڪير ٿو اچي. توهان اهو به سوچيندا هوندا ته مان شاهد پاڳل آهيان جو روز توهان کي فون ڪندي هيس. پر توهان اهو ياد رکو ته توهان جي ۽ منهن جي پراڻي واقفيت آهي. مان توهان جي من مندر جي ڪرپال ديوي آهيان پر ڇا ڪريان؟ مان توهان کي اڃان تائين وساري ڪونه سگهي آهيان. اڄ مان توهان سان شاليمار باغ ۾ ٦ بجي شام جو ملڻ ٿي چاهيان."

پيار ۾ مان توهان جي

"گوپي"

هن وقت سندس عمر ٣٥ سال هئي. هو شڪل
جو گورو، بدن جو ڀرپور هو. هميشه ٻيو مشڪندو
هو. پاڻ اهڙي طرح هلندو هو جو ڪنهن کي معلوم
نه ٿئي ته کيس ڪو زال جي گذاري وڃڻ جو ڏک
آهي، حقيقت ۾ کيس هميشه سرگواسي پتني جي
ياد دل ۾ هوندي هئي. آنند کي بدلي ٿي آئي ٣
مهينا مس ٿيا هئا ته اڄ ٻهراون دفعو ڪنهن اجنبي
عورت جو ٽيليفون آيو، سو به پڇي، "هيلو، توهان
جي طبيعت ڪيئن آهي؟" اهڙي ڪري آنند
لاءِ هڪ قسم جي پريشاني پيدا ٿي.

آنند ٩ بجي ٿي سڌي ڪار ۾ آفيس لاءِ
روانو ٿيو. آفيس ۾ سندس من ڪونه ٿي لڳو.
مٿيان اکر سندس دماغ ۾ گهمي رهيا هئا. وري
ٻئي ڏينهن ٦ بجي آنند جي ٽيليفون جي گهنٽي
وڳي. آنند ٽيليفون کنيو، وري ساڳيو آواز آيو،
"هيلو، توهان جي طبيعت ڪيئن آهي؟" آنند
پڇڻ جي ڪوشش ڪئي ته ٽيليفون بند ٿي ويو.
آنند ڏاڍو دکي ٿيڻ لڳو ۽ سوچڻ لڳو، "هي
ٽيليفون ڪنهن جو ٿو اچي؟ ڪير آهي جو منهن جي
من جو چين ٿو وڃائي؟ ڪير آهي جو روز فون ٿو
ڪري؟" آنند هر وقت اهي سوال پنهن جو پاڻ کان
پڇڻ لڳو. اهڙي طرح آنند کي ١٥ ڏينهن سانده

ڪري رهيا هئاسين نه او چتو اسان جي جيپ وڃي هڪ وڻ سان ٽڪرائي. اِهيءَ حادثي ۾ مان اڄ ڏي واس ٿيو ......"

وڏڙڪ گوپي جي منهن مان ڪو هڪ اکر ڪونه نڪتو. روئڻ ۾ اچي چڙڪي. آنند پاڻ سنڀالي نه سگهيو هڪدم گوپي کي ٻنهن جي طرف چڪي هنجا ڳوڙها اکڻ لڳو ۽ ٻرچاڻڻ لڳو. گوپي پاڻ سنڀاليو ۽ ٿورو ماري ٿي وٺي ۽ وڏڙڪ چوڻ لڳي، "منهن جي لاءِ لعل سڀ ڪجهه ڇڏي ويو." آنند وچ ۾ ڪاٽيندي چيو، "لعل گهڻا ٻار ڇڏي ويو؟" گوپي چپ ٿي وئي. آنند سمجهي ويو ڪيس ٻار ڪونه آهي. گوپي کي ٻنهنجو ٻناڻڻ لاءِ آنند گوپي کي رٽ ڏني. گوپي جواب نه ڏئي ڪري آنند جو هڪدم هٿ پڪڙيو. ساڻس وچي ڪار ۾ وٺي.

—

آنند سوچڻ لڳو ته باغ ڏانهن وڃان يا نه. پـ
خبر نه آهي ته ڪيئن ڪڙهي شڪتي شاليمار باغ
ڏانهن وٺي هلڻ لاءِ مجبور ڪري رهي هئي. آنند
ڪار جو رخ شاليمار باغ ڏانهن ڦيرايو. آنند باغ ۾
پهتو. چارون طرف نظر ڊوڙائڻ لڳو. ڪيس ڪو
نظر ڪونه آيو. چپ ڪري بينچ تي ويهي رهيو.
پوري ٦ بجي اچي ساڙهيءَ ۾ هڪ عورت کي
پنهنجي طرف ايندو ڏٺائين. انهيءَ عورت اچڻ
سان آنند کان پڇيو، "توهان جي طبيعت ڪيئن
آهي؟" آنند انهيءَ عورت کي غور سان ڏسڻ لڳو.
آنند ڪجهه چوڻ ٿي چاهيو، تنهن کان اڳ ۾ انهيءَ
عورت چيو، "مان آهيان گوپي." آنند سوچڻ ويٺو،
"گوپي ڪير آهي؟"

گوپي وڌيڪ چوڻ لڳي، "ڏهه سال اڳ ۾ توهان
جو مون سان مڱڻو ٿيو هو. توهان مون کي پسند ڪيو
هو. پر توهان جا مائٽ ڏاج ليئي جي ڪري
منهن جي مائٽن سان ڪونه ٺهيا. تنهن ڪري سال
کان پوءِ مڱڻو ختم ڪري ڇڏيو. منهن جي مائٽن منهن
جي شادي ٻئي هنڌ ڪرائي ڇڏي. منهن جي پتي
جو نالو "لعل" هو. پهريائين هو هڪ ڪلارڪ هو.
پنهن جي محنت سان هو فارسٽ آفيسر ٿي ويو.
هڪ ڀي دفعي هو ۽ مان جهنگلات جو سير

چاڪاڻ ته. اُهائيءَ نوجوان ڇوڪريءَ ڪي ڪپڙا ڪنهن
ڪنهن هنڌان ڦاٽل پيل هئا ۽ ٿوپا ڏنل هئا. ڪپڙن
مان انهين ئي معلوم ٿيو ته. هوءَ ڪا غريب آهي.
مهيش دل ۾ سوچيو ته مان ڇو وڃي فڪر ڪريان
ته هوءَ غريب آهي يا شاهوڪار. اس ٻنهن جي
رفتار سان هلي رهي هئي. ٻئي ڄڻا ڇپ ڪري
وڃنا هئا. ٿوري وقت کان پوءِ مهيش جي دل
ڪونه رهي، هن ڇوڪريءَ کان پڇيو، "تون ڪيڏانهن
وينديءَ؟ ڪٿي رهندي آهين؟ تنهن جا مائٽ ڇا
ڪندا آهن؟" هڪ ئي وقت مهيش ۴-۵ سوال ڇوڪريءَ
کان پڇيا.

ڇوڪريءَ جواب ڏيندي چيو، "منهن جو نالو
مينا آهي. مان ٻئرسان واري ٻوٽ ۾ رهندي آهيان.
منهن جي مائٽن سال اڳ منهن جي شادي ڪرائي.
منهنجو مڙس شرابي آهي. سڄو ڏينهن پيو دارون
پئي. ڪڏهن به ڪم تي ڪونه ويندو آهي. سڄو
ڏينهن پيو گهر ۾ مارڪٽ ڪندو آهي. انهيءَ ڪري
روز روز جي ڪلڪل کان مان بيزار ٿي پيئي آهيان.
ڪالهه به مون کي مار ڏنو اٿس. اڃان تائين منهن جي
پٺيءَ تي مار جا نشان پيئا آهن. سندس مار کان
تنگ اچي ڪري اڄ مون پڪو ٻڌو ن ڪيو آهي ته
پنهن جي پيڪي گهر وينديس. منهن جو پيڪو گهر

هم سفر

مهيش اڪيلو بس ۾ سفر ڪري رهيو هو. سفر
ڪندي هو قدرت جا نظارا هلندڙ بس مان ڏسي
رهيو هو. هو نظارا ڏسڻ ۾ ايترو محو هو جو کيس
اها خبر ڪونه ٿي پيئي ته ڪٿي آهي بس اهي
ڪهڙي رستي تان ٿي هلي. هو صرف قدرت جا
نظارا ڏسي رهيو هو. دل ئي دل ۾ مالڪ جي ساراه
ڪري رهيو هو. کيس اها به سڌ ڪونه ٿي پيئي
ته سندس ڀرسان ڪا هڪ سيٽ خالي آهي. هو
پنهنجي خيالن مان تڏهن سجاڳ ٿيو، جڏهن هن
ڏٺو ته هڪ نوجوان ڇوڪري سندس ڀرسان اچي
ويٺي. مهيش ٿورو وقت من ئي من ۾ هن جي سونهن
جي ساراه ڪرڻ لڳو. نوجوان ڇوڪري بيحد حسين
هئي. بدن جي سنهي هئي. سندس ڳلن جي لعلائي
ائين ٿي نظر آئي جڻڪ ڳلن کي روڄ لڳايو اٿس.
چپ ڳاڙها اهڙي طرح ٿي لڳا جڻڪ چپن کي لپسٽڪ
هنئي اٿس. سندس نڪس ڏسي ڪري مهيش دنگ
رهجي ويو. ٿو کيس هڪ ڳالهه ڏاڍو تعجب ۾ وڌ

کيس وٺڻ آيو. رستي ۾ رميش ۽ مهيش ڳالهيون
ڪندا پئي آيا. ڳالهين ڪندي مهيش مينا جي ڳالهه
رميش کي ٻڌائي. رميش مهيش جي ڳالهه ٻـڌي
وڏا، وڏا ٽهڪ ڏيڻ لڳو.

رميش مهيش کي چيو، "دوست، ڇوڪري تنهن
جو ڪجهه ڪٿي نه ڪوڻ وئي!"

مهيش چوڻ لڳو، "يار! هوءَ نه شادي شده
هئي. منهن جو ڇا ڪٿي وهندي؟ هوءَ نه ڏکي
آتما هئي."

رميش کلندي چيو، "مهيش منهن جو اهو مطلب
ڪونه آهي ته هوءَ تنهنجي دل ڏٺي وئي، منهنجي
چوڻ جو مطلب آهي ته تنهنجي چوري نه ڪونه
ڪري وئي؟"

مهيش چيو، "نه".

ڳالهيون ڪندي ٻئي گهر اچي پهتا. مهيش جيئن
ٻنهن جي سوٽ جي کيسي ۾ هٿ وڌو ته سندس
رنگ نڪري ويئي، ڇاڪاڻ ته سندس پئون نڪري
ويو. سندس رنگ ٻڌي ڪري رميش ڊوڙندو آيو ۽
مهيش کان رنگ ڪرڻ جو سبب پڇيو؟

مهيش منهن ملول ڪندي چيو، "يار منهن جو
پئون نڪري ويو."

رميش سندس اکر ٻڌي کلڻ لڳو ۽ کيس چيائين،

هتان قريبن ٥٠ ڪلوميٽر پري آهي."

مهيش سندس ڳالهه ٻڌي ڪري ويچارن ۾ ٻڏي
ويو. سوچڻ لڳو ته هن ويچاريءَ جي ڪهڙي زندگي
آهي؟ ڇا ته سندس سونهن آهي! سندس پيٽـ
مڙس سندس سونهن جو قدر ڪونه ڪيو آهي. اتري
۾ بس بيٺي ۽ مهيش جو ڇرڪ نڪري ويو. ڏٺائين
ته بس ڪنهن بس اسٽاپ تي بيٺي آهي. هن مين
کي همدردي ڏيکاريندي چيو، "تون چانهه
پيئنديءَ؟ ڪجهه کائينديءَ؟"

مينا پهرياڻ "نه"، "نه" ئي ڪئي پر مهيش جي
زور ڀرڻ تي هن چانهه پيئڻ لاءِ "ها" ڪئي. مهيش
بس مان لهي ڪري ٻه چانهه جا گلاس ۽ ڪجهه کائ
لاءِ وٺي آيو. ٻنهي چانهه پيتي. بس هلڻ لڳي
ٻئي ڇڏا ڳالهيون ڪندا پئي آيا. اٽري ب ۾ ٻيو بس
اسٽاپ آيو. مينا مهيش کي چيو، "مان هتي لهندس."
مهيش مينا کي چيو، "تو ته چيو ته مان ڦلاڻي هن
لهندس پر تون هتي ڪيئن ٿي لهين؟"

مينا جواب ڏيندي چيو، "منهن جي هتي ماسي
رهندي آهي مان اُنهيءَ وٽ وينديس." ائين چئي
ڪري مينا لهي وئي. بس به هوا سان ڳالهيون
ڪندي پئي هلي. مهيش ٻه ڪلاڪ کن کان پوءِ اچي
پنهنجي منزل تي پهتو. سندس دوست رميش

هزارن جو ڊرافٽ ٻئڪ ۾ جمع ڪرايو. مهيني کان پوءِ مهيش کي اهو ٻڌڻ هزارن جو ڊرافٽ آيو. جنهن سان گڏ هڪ چٺي به هئي. چٺيءَ ۾ لکيل هو:

"منهنجا پيارا ڀائو،

توهان هيءَ چٺي پڙهي ڪري تعجب ۾ پوندا ته چٺي لکندڙ ڪير آهي! مان اها ميدا آهيان جيڪا توهان سان ڪي سال اڳ بس ۾ سفر ڪري رهي هئي. انهيءَ سفر ۾ توهان جو پرس اڪري ويو هو. اهو پرس مون توهان جي کيسي مان ڪڍيو هو. منهنجو سچو نالو "ليدا" آهي. مان اهو ڌنڌو انهيءَ ڪري ڪندي هيس جو منهنجو مڙس سخت ٻيچ دارون پيئندڙ هو. هو ڪو به ڌنڌو ڪو نه ڪندو هو. مون توهان جو پرس ڪڍي اچي پنهنجي گهوٽ کي ڏنو ۽ انهيءَ مان اٽڪل ۵ سؤ روپيا ان-کيس ڏنم.

هن جنهن وقت توهان جا روپيا ڏٺا، انهيءَ وقت کيس خبر نه آهي ته ڇا ٿي ويو؟ هو مون کي گهوري ڏسڻ لڳو ۽ پنهنجي همت لڳائڻ کان انڪار ڪيائين ۽ رڙ ٻر اچي ڇڪيو ۽ قسم کڻي چوڻ لڳو، "مان وري اڄ کان وٺي دارون نه پيئندس. مون پنهنجي زندگي خراب ڪئي آهي، مون پنهنجو گهر تباهه ڪيو آهي."

”مون توکان اڳ ۾ ئي پڇيو تہ، ڇوڪري ڏٺهن ج-
ڪجهہ کٽي تہ ڪونہ ورتي! پر تو تہ مون کي الٽ
جواب ڏنو.“

”ناراض ٿيڻ لڳين. هوءَ ڇوڪري هڪ پاڪيٽ
مار آهي. هن توکي نہ ڇا پر مون کي بہ ڪونـ
ڇڏيائين. اهو سندس ڌنڌو آهي. پر اڃان تائين
هوءَ قانون جي چڪر ۾ ڪونہ آئي آهي.“ وڏي ڪ
ڪالونس پڇيائين تہ، ”پرس ۾ ڇا ڇا هو؟“

مهيش چيو، ”پنجاهہ سؤ روپيا ۽ ڪجهہ ڪاغذ
هئا.“

رميش مهيش کي چيو، ”هاڻي دکہ ڪرڻ جي
ضرورت ڪونہ آهي. اِهيءَ ڳالهہ کي وساري ڇڏ.
توکي همدردي ڏيکارڻ جو انعام ملي ويو!“

مهيش کان اِها ڳالهہ وسري ڪونہ پيئي پر ڪجهہ
وقت گذرڻ کانپوءِ مهيش کان اِها ڳالهہ وسري
وئي. ان سالن کانپوءِ مهيش کي هڪ خوبصورت
لفافو مليو. انهيءَ لفافي ۾ پنجن هزارن جو ڊرافٽ
ميل هو ۽ چٺي بہ هئي. چٺيءَ ۾ لکيل هو ۽
”مهرباني.“ چٺي، ڊرافٽ ۽ مهرباني اکر ڏسي
ڪري مهيش اچرج ۾ پئجي ويو ۽ سوچڻ لڳو تہ،
ڊرافٽ ڪنهن موڪليو آهي؟ سوچيندي، سوچيندي
مهيش هارجي ويو. مهيش لاچار ٿي ڪري پنجن

هڪ گهر ۾ ڇاهيون

هو نوڪريءَ ۾ مون وٽ نئون، نئون آيو هو. هو هڪ شريف ڇوڪرو هو. جنهن وقت نوڪريءَ ۾ آيو هو، تنهن وقت سندس عمر ٢٠ سال کن مس هئي. هو سڀاءَ جو سادو، نوڙت وارو ۽ ڳالهائڻ جو مٺو هو. هن کي سنگيت لاءِ ڏاڍو پيار هو ۽ ڳائڻ ۾ سٺو ڳائيندڙ هو. ڳائڻ جي ڪري هن آفيس ۾ سڀني کي پنهنجو ڪري ڇڏيو. هن ۾ ڪا به عادت ڪونه هئي ته ڪڏهن سگريٽ ڇڪيندو هو. هو پنهنجي مستيءَ ۾ مست رهندو هو. هو بنگالي ته هئڻ هو. سندس نالو "ديوندر ناٿ" هو. اسان کيس پيار مان "ديو" ڪري سڏيندا هئاسين. سنگيت جي ڪري، هن جو گهڻن ساٿين سان تعلقات ٿيو. ٿوري وقت ۾ هن جو نالو ڏاڍو چمڪي پيو. ڏاڍي، ڏاڍي هو به جوانيءَ ڏانهن وڪ وڌائيندو ئي هليو.

سندس من ۾ ڪنهن لاءِ پيار جو ٻج ڦٽڪي ويو. هن جي من ۾ شادي ڪرڻ جي تمنا پيدا ٿي.

اهڙيءَ طرح سڄو ڏينهن چلائيندو رهيو. پڇاڙي ڏينهن هن ڳالهه وهلايو. ڳالهه وهلائي ڪري هو ڪمائڻ لڳو. ڳالهه ٿي. ماڻهن کي پئسن سان روٽي ڪارائيندو هو. مان به ڪيس مدد ڪندي هيس. پاڻ روٽي ڪاهڻ جو سٺو ڄاڻو آهي. اهڙيءَ طرح اسان اڳتي وڌندا رهياسين. هينئر اسان کي پنهنجو روٽي ڪارخاني جو ڌاڻو آهي. جنهن جو پئسو هن سان گڏ موڪليان ٿي. توهان کي عرض آهي ته هڪ دفعو اسان وٽ اچو. توهان اسان لاءِ ڀڳوان جا روپ آهيو ۽ هڪ قسم جا فرشتا به آهيو. توهان جي رحم اسان جي زندگي بدلي. مان توهان جو قرض لاهي نٿي سگهان. پر توهان هيءَ ننڍي موڪليل ڀيٽ ضرور قبول ڪندا. مون کي اهڙو شرم ٿو اچي جو مان توهان کي پنهنجي شڪل ڏيکاري نٿي سگهان."

توهان جي ڀيڻ
ميدا عرف ليدا

مهيش چنڊ پڙهي چپ ٿي ويو، خوش ٿي چوڻ لڳو، مون جهڙو خوش نصيب انسان هن دنيا ۾ ڪونه آهي جو مدهن جي پئسن جي ڪري ڪنهن جو گهر ٺهي پيو."

ٻنهي جڏهن اڳهر لئي ١٥ ڏينهن موڪل منظور ڪرائي رکي هئي. گنگا ۽ ٻڌو ١٥ ڏينهن کان پوءِ موٽي آيا. هڪ نئين زندگي ٺاهي آيا يعني ڪ سول مئرج ڪري آيا. ٻئي ڄڻا بالغ هئا ۽ تنهن ڪري گنگا جو پيءُ ڪجهه به نه ڪري سگهيو.

شادي کانپوءِ سندن گهرسٽي ڏاڍي سٺي گذري رهي هئي. چوندا آهن، ”لڪشمي ايندي آهي ته اچڻ وڃڻ آهن.“ اهو حال ٻڌو جو ٿيو. هاڻي هو ”ٻڌو“ ”ٻڌو“ ڪونه رهيو. هن ۾ ڪافي ليڊ بال اچي وئي هئي. محفلن ۾ اچڻ وڃڻ ڪري ۽ هن ۾ شراب پيئڻ جي عادت پئجي وئي. هاڻي گنگا به ساڳئي گنگا ڪونه رهي. هوءَ به ماڻهن جي گهر ڏاهڻ لاءِ رشوت وٺڻ لڳي. ايتري قدر جو گنگا به پنهنجو رستو اختيار ڪيو ۽ ٻڌو پنهنجو. ٻنهي جو اهو روز جو ڪارڻ ٿي پيو.

ٻن سالن کانپوءِ گنگا کي پٽ ڄائو. هيڏانهن گنگا پٽ جي موه جي ڪري ٻاهر گهٽ نڪرندي هئي. پر رات جو گهر ۾ محفل لڳائي ويٺي هوندي هئي. ٻار کي پالڻ لاءِ هن آيا رکي هئي. ٻڌو ماڻهن جي عيش عشرت ۾ ٻوڙيو هو. سندس ڌيان گنگا ڏانهن گهٽجو پئي ويو. هيڏانهن ٻڌو جا دوست ٻڌو جي گهر

هن وقت هو ٢٥ سالن جو ٿيو هو. مختلفن ۾ سنگيت
ڏيڻ ڪري سندس سمورڪ ۾ هڪ ڇوڪري آئي
هن ڇوڪريءَ ۾ ڪا به ڪشش ڪونه هئي. هوءَ رنگ
جي سانوري ۽ قد جي ڊگهي هئي. پر ڊيو کي خبر
نه آهي ته ڇو هن لاءِ پيار پيدا ٿيو؟ ڊيو کي هن
لاءِ اهڙو پيار پيدا ٿيو جو هو نوڪريءَ تي رهندي
هر وقت پيو هن سان فون تي ڳالهائيندو هو. ڊيو
جو من هميشه هن سان ڳالهين ڪرڻ لاءِ بيـ
ٿڦندو هو.

ڇوڪريءَ جو نالو گنگا هو. هوءَ هڪ وچولي
گهر جي هئي. سندس پيءُ جي دڪان هو. گنگا
ساڳئي شهر ۾ نوڪري ڪندي هئي. گنگا جي ماءُ
کي جڏهن سندس ڌيءَ جي پيار جي خبر پيئي ت
هن کي ڪافي غصو آيو. غصي جو ڪارڻ اهو هو
ته ڊيو بنگالي هو ۽ گنگا سنڌي هئي.

ٻنهي جي پيار جو ٻيج اهڙو پختو ٿي ويو جو
ٻئي جڻا هڪ ٻئي کانسواءِ رهي نه ٿي سگهيا
هڪڙي ڏينهن موقعو ڏسي، ٻئي شهر ڇڏي ڀڄي
ويا. ڪيڏانهن ويا؟ اها خبر ڪنهن کي ڪونه هئي
گنگا جي پيءُ پوليس ۾ رپورٽ ڪرائي ته سندس
ڌيءَ کي ڊيو ڀڄائي وٺي ويو آهي.

ڇر ۾ هڪ چاهه جي ٻهاءَ ۾ چاهيون ٿيون. گنگا
جي دل ۾ ٻبو لاءِ نفرت پيدا ٿي. گنگا طلاق وٺڻ
لاءِ ڪيس داخل ڪيو. ٻبو کي نوٽيس ڏنائين ته
گهر خالي ڪري وڃ ڇاڪاڻ ته گهر گنگا جي نالي
هو. ٻبو هيٺئين محسوس ڪرڻ لڳو ته انهن سڀني
ڳالهين جو ڪارڻ ٻاڻ آهي. هن پنهنجي هٿن سان
پنهنجي گرهستي ختم ڪئي.

ٻبو اڳ کان وڌيڪ شراب پيئڻ لڳو. ٻئي طرف
گنگا ڪلهي عام ائين سان گهمڻ لڳي جهن کي
دل ۾ جڳهه ڏني هئائين. ٿوري غلطي ڪري هڪ
پيار ڀري زندگي ختم ڪري رهي هئي. ڏهڻ لـي
پنهنجي کي سمجهايو پر ٻئي ضد ٿي هئا. سڀني اهو
پي سوچيو ته طلاق ملندو يا نه. نيٺ ڪين طلاق
مليو. طلاق هوندي به ٻئي هڪ ڇت هيٺان اڃان رهيا
پيا آهن.

۾ اچڻ لڳا. ٻڍو کي اها خبر ڪانه ٿي ته اهي آ
سندس دوستن جو گهر ۾ اچڻ ڪري، گرهستي
دار ٿيڻ جو امڪان آهي. ٻڍو ٻنهن جي ڀيٽ
پورو، گنگا ٻنهن جي مقصدن ۾ پوري. هيئنر گنگ
کي ڏيئ جائي. گهر ۾ ڪل ۴ ڀاتي هئا.

وقت گذرندو ٿي هليو ۽ ٻنهي ۾ تبديلي ڪوا
آئي. گنگا ٻنهن جي نالي تي هڪ جاءِ ورتي. جتي
چار ئي ڄڻا رهندا هئا. گنگا جي دل ۾ ٻڍو جي
بجاءِ ٻئي ڪنهن جڳهه ورتي. ٻڍو کي اڻهيءَ ڳالهه
جي سمجهه پئجي ويئي. هيئنر حال اهو ٿيو جو سندس
گرهستي ٽٽڻ لڳي. هڪ گهر ۾ رهندي، ٻنهي
هڪ ٻئي سان ڳالهائڻ ڇڏي ڏنو. گنگا پنهنجي ٻارن
سان خوش هئي. هن پنهنجي ٻارن کي مڙس جي
۾ خلاف ڪري ڇڏيو. ايتري قدر جو ٻار به پيءُ سان
ڪونه ڳالهائيندا هئا. گنگا دنياداري جي نالي
مڙس لاءِ روٽي ٽيبل تي رکي ويندي هئي. ڪيتر
روٽي کائڻ لاءِ به ڪونه چوندي هئي، نه وري ٻا
پيءُ کي چوندا هئا. حالت اهڙي ٿي جو ٻڍيءَ جي
گهر ۾ ماليءَ جي عزت ڪونه هئي. ٻڍو جي دل
گنگا لاءِ نفرت پيدا ٿي. هو گنگا کي مارڻ لاءِ تيا
ٿيو. پر ٻڍو ڪجهه به ڪونه ٿي ڪري سگهيو.

هيئنر ٻڍو گهر ۾ پاڻ روٽي پچائڻ لڳو. هاڻي

ٻنهي جي همت ۽ مرضيءَ سان آفيسر ٿي ويو. سندس ٻارن ۾ وڏي نوڪرن لئي لڳا. ٻارن جي شادي ڪرايائين. ٿوري وقت ۾ پڇاڙيءَ سندس ماءُ پيءُ گذاري ويا.

سندس گهر مان ٻنهي ٻارن گهٽ ڏنا تا. ڪيس وري ٻچا پڻ ڏنا ڏنا. ڪيس ڏيڻ ڪونه هئي. ديوان آفيسر هٽڻ ڪري ۽ ڏيڻ نه هٽڻ ڪري هن کي ڪنهن جي پرواهه ڪونه هئي. ڪيس ديوان پڻي جي خدڪي هوندي هئي. هو هر ڪنهن لحاظ کان سٺو انسان هو پر سندس ۾ ڪي ڪمزوريون هيون. هڪ ته هو ڪنجوس هو. ٻيو نه هن ۾ ڳالهائڻ جو ڍنگ ڪونه هو.

سندس ٻنهي پٽ ٿڙ هئي ٻيا ۽ سڀني ۾ ڇهي سٺين نوڪرين تي لڳا. ٻنهي پٽن جي شادي سند جي الڳ، الڳ حصن جي چوڪرين سان ڪرائي هئائين يعني ڪ ڪا حيدرآبادي هئي ته ڪا وري ساهتي جي، ڪا سکر جي، ڪا ڏرپارڪر جي ته ڪا لاڙڪاڻي جي هئي. سندس گهر نونهرن جي ڪري هڪ ڪاسمو پوليٽن گهر ٿي پيو. الڳ، الڳ ٻولين جي هڪ مالها هئي. سندس نونهر الڳ، الڳ خيالن جون هيون. سندس ڏال ٻـــ سهڻي ۽

مقدما

ديوان دلپتراءِ هڪ وڏو گهراڻي جو ٻالڪ هو
سندس پيءُ هڪ وڏو آفيسر هو. ننڍي هوندي
هن پيءُ جي اهلڪاريءَ ۾ سڀ سک ڏٺا هئا. ابتڙي
قدر جو هن ٻٽ ئي پيو اسان مشڪل ۾ ڪيو هوندو
ديوان دلپتراءِ جي پيءُ جي ريٽائر ٿيڻ ڪانپوءِ سندس
مالي حالت خراب ٿيڻ لڳي. سندن اهڙي حالت
ٿي جو دلپتراءِ جڏهن پٽ ئي پيو ڪونه رکيو هو
ڏڏهن کي پڙهن جي ماءُ پيءُ، ٣ ٻارن ۽ زال ۽ ٻار
کي پالڻ مشڪل ٿي پيو. ڪڏهن، ڪڏهن سند
گهر ۾ چلهه اسان ڪونه ٻرندي هئي.

دلپتراءِ ۾ هڪ خوبي اها هئي جو هن وقت
سان مقابلو ڪيو. انهيءَ مقابلي ۾ هو ڪامياب ويو
دلپتراءِ ميٽرڪ پاس ڪري نوڪري ڪئي. پڙهن جي
ماءُ پيءُ، زال ۽ ٻن ٻارن جي پرگهور لهڻ لڳو
هن ڪڏهن به پڙهن جي ٻارن کي اهو محسوس
ڪرڻ ڪونه ڏنو ته هو ڪي غريب آهن. ديوا

سياڻي جي ڏاڪٽري سندس اولاد ڪالونس طبيعت لاءِ
ٻچن کان ڪوٺائيندي هئي. هڪ تونهن ڪانسواءِ ٻيون سڀ
تونهن منجهان قبري ويس. سندس اهڙا تونهن وڌ
ڏهراڻي ۽ شاهوڪار جي ڌيءِ هئي. نوڪريءَ واري
۽ ڪافي ٻڙهل هئي. ديوان انهيءَ تونهن ٻڌ ۽
ٻارن کي ڪافي لنگهه ڪيو. سندس ٻارن کي ڪوٺ
ٻچندو هو. ڪين ننڍا لفظ چوندو هو. انهيءَ نه نهن
کي ٻنهن جي سهري لاءِ چڱيءَ ٻيا انسان ذات لاءِ
چڱي، ڪاني عزت هئي. انهن لئي ٻيڪي گهر
جو اثر ٻيل هو نه شهوا چاڪي تو چڱي؟

سندس تونهن ٻنهن جي مرس کان لڪائي ڪري
ٻنهن جي سس سهريب کي ان وقت روئي لڪائي
ڪارائي ائندي هئي. انهي قدر جو سندس سهرو
ڪ ڦي ڪمزور ٿي ويو هو، ٻنهن کي همت سان روئي
ڪارائيندي هئي. اونهن جي شيوا ڏسي ڪري ديوان
جي اکين م پاڻي اچي ويو ۽ ڀئيندي تونهن کي
چيائين، "پٽ، مون توکي ڪافي لنگهه ڪيو هو.
توکي کهڻ وٽ ڳالهائيندو هوس. انهي ڳنڍ جو مان
توکي ڪڏهن ڪميڻي ٻ چوندو هوس. پر شاباس
توکي آهي جو تو ڳڏ ٻال ڳالهيون وساري ڪري
منهن جي ئي شيوا ڪرين. تون ڪميڻي نه، پر

خانداني هئي. هر وقت هن کي ٻنهن جي سوانن
صفائي جو خيال رهندو هو. انهن سمجهه ۾ ڪونه
ٿي آيو ته سندس زال ٻار ڪيئن پاليا؟

ديوان دلپتراءِ به نوڪريءَ مان رٽائر ٿيو. سڄو
ڏينهن گهر ۾ ويٺو هوندو هو. ٻاهر ڪونه نڪرندو
هو، ڇاڪاڻ ته سندس دوست گهٽ هئا. ديوان
جي اڪيلي زندگي ڳالهائڻ ڪري ٻ گهر ۾ سڄو ڏينهن
وهڻ ڪري سندس سڀاءُ سخت، سٿر ۽ ٿورو تسي پيو
انهيءَ ڪري سندس پٽ ۽ نوڪر ڊڄي، ڊڄي
الڳ ٿيندا ويا.

هاڻي اهو وقت آيو جو ٻئي زال مڙس اڪيلا گهر
۾ رهندا هئا. ديوان ۽ زال اڪيلي زندگي مان ڏاڍ
خوش هئا ڇاڪاڻ ته ڪين ٻارن جي گندگي، نقصان
ڪرڻ ۽ رڙيون واڪا ڪونه ٻڌندا هئا. ديوان ڪڏ
ڪڏهن به زندگيءَ ۾ بخار ڪونه آيو هو. هو ٻار
کي راوڻ کان گهٽ ڪونه سمجهندو هو. جهڙي
طرح راوڻ کي هڪ ڏينهن مصيبتن سان مقابلو ڪرڻ
پيو، اهڙي طرح ديوان صاحب تي ايشور ڏاڍ
مهربان هو ۽ کيس سبق سيکارڻ ٿي چاهيو، تنهن
کيس معمولي بخار ڏنو. انهيءَ بخار جي ڪري ديوان
صاحب جو کٽ تان اٿڻ مشڪل ٿي پيو. سندس

ڏيءَ جا اکر پڌري ٿيءَ ڇپ ٿي وئو. انهيءَ
ت ڇوڪري ٿيءَ کي هٿ ڪان وٺي ڏاڏي جي
وٺائي. ٿيءَ پٽ کي ڏسي ڏاڍو گڏ گڏ ٿيڻ لڳو.
وان جي اکين مان ڳوڙها ڪري پيا. اهي ڳوڙها
شيءَ جا هٿا ٿا پڇتاپ جا، اهو ڇٽي نڪتو
هجي. زندگي ڀر جي ممتا ۽ پيار ٿيءَ لٽ
ملي.

راڻي آهين."

اِئين چئي ڪري ديوان ڪائونس معافي وٺڻ لڳو
ٻنهي جي نوڪرن جي پيرن تي هٿ رکي زار زار
روئڻ لڳو. ديوان جي نوڪرن سان گڏ ديوان جي
پوٽي ٻچي هئي، جنهن جي عمر ٧ سال ڪن مسر
هئي، تنهن کي ٻنهي جي ڏاڏي جي حالت ڏسي
ڏاڍو ڏک ٿيو. ماءُ کان پڇڻ لڳي، "ممي، ڏاڏي
دادا کي ڇو نه ٿو ڏسڻ اچي؟

ماءُ چيو، "ٻچت، اهو سوال ٻنهي جي ڏاڏي
کان پڇ."

ٻچيءَ کي ڏاڍو خيال ٿيو. سندس پيءُ جڏهن
وقت آفيس کان آيو، اُنهيءَ وقت ٻچيءَ ٻنهي جي
پيءُ کان هڪ سوال پڇيو، "ڏاڏي توهان کي ٻـ
ٻار آهن. هڪ مان ۽ ٻيو منهن جو ننڍو ڀاءُ
جيڪڏهن توهان بيمار ٿي پئو ۽ توهان جو ٻـ
توهان کان توهان جي بيماريءَ جو نه پڇي ته توها
کي ڏک ٿئي يا نه!-

پيءُ جواب ڏنو، مون کي ڪافي ڏک ٿيندو."

ڇوڪريءَ چيو، "پوءِ توهان ٻنهي جي پيءُ کا
ڇو نه ٿا پڇو؟ جيڪو ڪيترن ڏينهن کان بيمار آه
۽ ڪافي ڪمزور ٿي ويو آهي."

م واري عمدڪ ليڪ ڪري مونکانئن نهارڻ لڳي.
ون سمجهو ته هوءَ شايد ڪونه سڃاڻندي، ڇاڪاڻ
ڪيس مغز ۾ اهائي پئي واري خدڪي هوندي،
منهن جو اندازو غلط نڪتو. هوءَ مون کي سڃاڻو
وڏي پاڪي ٻالي ملي.
مان سوچڻ واٺس ته ڪيتان سچ نڪتو آهي، جو
ڦي هيتري پئي هوندي، جيڪا اڄ ڪنهن کي
ڪونه پڇندي هئي، سا ڪيئن پاڪر ٻالي ملي
هي! جنهن وقت پاڪر ٻالي ملي ته سندس
ونهن ۽ پوڙا اکيون ڦاڙي ڏسڻ لڳا ته اڄ ڏاڏي
ڏاڍي خوش ٿي نظر اچي. هوءَ ٻينگوي مان اٿي
ڪري اچي صوفا تي ويٺي. منهن جي ٻالي ۽ امان
اءِ پڇائن. مون ٻڌندي کيس ٻڌايو ته پئي جڏا
ٻگوان وٽ وڃي سکي ٿيا آهن.
مون کيس ڏورانهو ڏيندي چيو ته تو ۽ ٻڍڙ
ڪونه رهايو. توهان اسان سان ٻنڌڻ ڪونه، ٿي
ڇڏيو. مون ٻڍڙ جو نالو ورتو ته هوءَ جو منهن ڦري
ويو، جيڪا سندس منهن تي چمڪ ۽ خوشي هئي
سا گهڙي پل ۾ ڪافور ٿي ويئي. مون سوچيو ته
ٻڍڙ شايد گذاري ويو آهي، جو هوءَ جو منهن ڦري
ويو. ڳالهين جو سلسلو جاري رکندي، هوءَ چيو،
" ٣ پٽ، ٢ ڌيئر اٿم. سڀني جي شادي ڪرائي

ڪيڏانهن ويا اهي ڏينهن؟

رٽائر ٿيڻ کانپوءِ منهنجو ارادو ٿيو ته. هڪ
هڪ ماڻهن سان ملان ۽ انهن جو حال ڏسان، ڏيا
۽ وٺان. پهرين منهنجو خيال ٿيو ته پنهنجي
پکيءَ سان ملان جيڪا مون وانگر پوڙهي ٿي وئي
هوندي. منهنجي پکيءَ جي ائڊريس ڳولهي انهي
شهر وڃي پهتس جتي پکي رهندي هئي. جوانيءَ
۾ پکي ۽ پڪڙ پئسي جي نشي جي ڪري اسان کان
پري ٿيندا پئي ويا. اسان سان سنبنڌ ڪونه رکيا
هئائون. پئسي جي ڪري پکي پاڻ جهڙو ڪٽنب ڪي
ڪونه سمجهندي هئي. پر هيئنر مون ڏسڻ ٿ
چاهيو ته پکيءَ جي سڀاءُ ۾ فرق آيو آهي ڪين نه
مان پکي جي ائڊريس مطابق سندس گهر ڳولهي
وڃي لڌو. صبوح جو ١١ ٿيا هئا. مان پکي جي
گهر ۾ گهڙيس. پکي پينگهي ۾ لڏي رهي هئي
مون اڳتي وڌي ڪري کيس نمسڪار ڪئي
پکي جيتوڻيڪ مون کان ٥ سال وڏي هئي، پ
مان هن کان وڏو لڳي رهيو هيس. پکي سوني

داري. ٻچيءَ جي ڳالهه، ٻڌي دل ۾ ڪاوڙ آئي
اند پيدا ٿي ته ٻچڙ سان ملان. ٻچي روئي ڪاڻ ۽
، ٣ ڏينهن رهڻ لاءِ چيو. مون ڪيس چيو ته وري
ندس. شام ڪالين ٻچي وٽ ويو هيس. راڻ جو
ڇهر موئي آهيس.

ٻئي ڏينهن ٻچڙ سان ملڻ ويس. ٻچڙ جي
شڪل ڏسي ڪاوڙ ٿيو. سوچڻ ويس ته ٻارن
هوندي ٻچڙ ٻيا آشرم ۾! ٻچڙ سان ڳالهيون ڪندي
معلوم ٿيو ته ڏهه ٻهي جو آهي. ٻچڙ ۾ سهڻ شڪتي
۽ اڪ ٻوٽ ڪرڻ جي شڪتي ڪو نه آهي، الهيءَ
ڪري اڄ هيءُ ڏينهن ڏسي رهيو آهيان. ٻچڙ ڳالهين،
ڳالهين ۾ چوڻ لڳو ته ٻيڻ! ڪير به ڪنهن جو ڪونه
آهي. ڏڏهن جي ٻچيءَ جي ڪري سڀني سان ناتا
ٽوڙيم، هاڻي ٻڌاءِ ته ڪنهن وٽ وڃان! اهي ٻه
ڏينهن هتا جڏهن زال ۽ ٻارن سان گڏ هڪ جڳهه
هيڏان رهندو هيس، پر اڄ مان ٻيا آشرم ۾ آهيان.
مان به ٻچڙ ڪان موڪلائي هليس. سوچيندو رهيس
ته چاچي ٻچي گهوٽ کي ياد ڪري ۽ ٻچيءَ ٻهن
جي گهوٽ کي ڪيئي ڇڏيو. واهه ڙي زمانا!
ڪيڏانهن ويا اهي ڏينهن؟

ٻچيءَ سان ملاقات ڪالهه وهه ملهن جي من ۾ اڪثا
پيدا ٿي ته ماسيءَ سان ملان. مان ٻهن جي ماسيءَ

ڇڏي اٿم. سواءِ هڪ پٽ جي سڀئي هـن شهر ۾
رهندا آهن. مان ڪڏهن ڪڏهن پٽ وٽ ۽ ڪڏهن
ڪنهن ٻئي وٽ رهندي آهيان. سڀئي عزت ڏيندا
آهن. پٽ، پوٽا، نونهر ۽ ڌيئر سڀئي پريم سان
هلندا آهن.“

مون دل ٻڌي ٻڍيءَ کان پڇيو ته، ”ٻڍڙ ڪٿي
آهي؟“

منهن جو پڇڻ ۽ ٻڍيءَ جو گرم ٿيڻ ۽ چوڻ لڳي
”تون ڪنهن جو ٿو نالو وٺين؟ تون شايد منهن جي
ٻڍڙ کي ڪونه ٿو سڃاڻين! جڏهن کان وٺي مان هـر
جي زندگي ۾ آئي آهيان، تڏهن کان وٺي هن مور
کي ڪو به سک ڪونه ڏنو آهي. هميشه وڙهنـد
رهندو هو. ڪنجوس به پهرين نمبر جو هو. پائي
پائي جو حساب وٺندو هو. سڀاءَ جـو وري شڪي
هو. مون به نوڪري ڪئي تنهن ڪري پيار سـ
سان پاليم، پر تنهن جي ٻڍڙ زندگـي ۾ ڪجهه بـ
ڪونه ڪيو. ٻار به وڏا ٿيا. سندس ڪٽ پٽ جـ
سڀاءَ هلندو ئي آيو. لاچار پٽن کيس ٻـڍا آشـرم
رکيو. توکي جيڪڏهن ساڻس ملڻو آهي ته ٻڍا آش
۾ وڃي ملڻس.“

مان دل ۾ سوچڻ لڳس ته ٻڍڙ ويٺو ٻـڍا آش
جي هوا کائي ۽ ٻڍي ويٺي گهر ۾ آرام جي زندگ

...هو ويا آهن.”

اِهي اکر ٻڌي مدهن جو ڇرڪ نڪري ويو. مون ...ر کڙڪايو. اندران آواز آيو ته، ”ڪير آهي؟“ مون ...ڇيو ماڻس ته مان ڦلاڻو آهيان. مدهن جو نالو ٻـڌي ...ڪري ماسيءَ دروازو کوليو. مان اندر گهڙيس. ماسيءَ کي ڏسي ڪري سرهائي وئس. ماسي مون کي ڏسي زار، زار روئڻ لڳي! مان کيس پرچائڻ لڳس. ماسيءَ چپ ڪئي. مان سندس حال احوال وٺڻ ويٺس.

ماسي چوڻ لڳي، ”پٽ! ٻاٻاڻي ۾ ڪير ٿو ڪنهن کي پڇي؟ ٻڍاپو ڏاڍو خراب آهي. هيٺـر مان بيمار ٿي رهان. ڪرڻ وارو ڪو نه ٿو اچي. نظر گهٽجي وئي آهي. ٻوڙاڻ اچي وئي آهي. ٽنگون جواب ڏئي بيٺيون آهن. ٻاهر نڪري نٿي سگهان.”

ماسيءَ جي سونهن غائب هئي. اها سندس لڪ واري اوڏ ختم ٿي وئي هئي. اڪيلي گهر ۾ هئي، نه کيس ڪو پـٽ وارو هو، نه وري ڪو کيس پرچائڻ وارو هو. ڏاڍا ويهي ڏوراپا ڏنائين؛ چوڻ لڳي، ”ڪهڙا نه اهي ڏينهن هئا! جڏهن زندگي هڪ بهار جي موسم وانگر هئي. پر اڄ هڪ مرجهايل گل وانگر بيٺي آهيان. ڪو به پڇڻ وارو ڪو نه آهي.

سان ملڻ لاءِ اُڪنس. ماسي ننڊي هوندي کان وٺي
ڏاڍي سُٺي هوندي هئي. سُهڻي به اهڙي هئي
جهڙي اپسرا. پاڻي پيئندي هئي ته سندس نڙي
مان ڏسڻ ۾ ايندو هو. ڀڳوان کيس فرصت ۾ ويهي
ناهيو هو. کيس سونهن تي ڏاڍو ناز هو. پاڻ جهڙ
ڪنهن کي ڪونه سمجهندي هئي. سندس لاءِ ڪافي
مائٽيون آيون. ايتريقدر جو ٻه ٽي ڪليڪٽر به آ
هوندا، پر سڀني مان ڪي نقص ڪڍندي هئي
ڪنهن لاءِ چوندي هئي ته ڪارو آهي، ڪنهن لا
چوندي هئي ڏند ٻاهر اٿس ته ڪنهن لاءِ چوندي
هئي ته نڪ طوطي جي چهنب جهڙو اٿس پر نقص
ڪڍڻ ۾ ڪنهن کي به ڪونه ڇڏيائين.

هڪڙي هئي سُٺي ته ٻئي طرف هئي شاهوڪاري
پر سو کيس ڏاڍي مغروري هئي. سندس مغروري
جي ڪري هوءَ ڪنواري رهجي ويئي. نوڪري
ڪيائين پر مزو ڪونه آيس. نوڪري ڇڏي ڏنائين
ماسيءَ جو ڏس پتو وٺي ڪري وڃي ماسيءَ جي
گهر لٿس. مٺن جي دل ڏڪرائجي ويئي جڏهن
ڏٺائين ته ماسيءَ جي گهر کي تالو لڳو پيو آهي. ما
سوچ ويچار ۾ پيو هيس ته اوچتو هڪ پاڙي وار
مليو، جنهن کان پڇيائين ته "هيءَ ڪيڏانهن ويا آهن؟
هن چيو ته، "پيڻ اندر ويٺي آهي، پاڻ ۽ ٻاجا

برڌ اوسٿا ۾ گهر جون ذميداريون

برڌ اوسٿا جي معنيٰ آهي ٻڍاپو. هاڻي سوال ٿو اٿي ته ٻڍاپو ڇا آهي؟ ٻڍاپو ڇاڪاڻ ٿو چڙهي؟ ٻڍاپو به هڪ بيماري آهي، جيڪا مرڻ گهڙي تائين انسان جو ساٿ نٿي ڇڏي. موت سان گڏ وڃي ٻڍاپو به ختم ٿي ٿو وڃي. جهڙي طرح برسات جي موسم ڪانپوءِ سرديءَ جي موسم ٿي اچي، جڏهن ته سڀئي وڻ ٽڻ پنهن جو، پنهن جو لباس ڇڏيندا آهن؛ يعني ڪ پن ڪري پوندا آهن ۽ وڻ ٽڻ سڪل ٺوٺ لڳندا آهن. اهڙي طرح انسان کي به جواني ڪانپوءِ ٻڍاپو ٿو اچي. ٻڍاپي ۾ آشائون ۽ ترشنائون وڌن ٿيون ۽ ڪم ڪرڻ جي طاقت گهٽجي ٿي وڃي.

ڪنهن انگريزيءَ ۾ چيو آهي،

"In old age desire increases,
And Efficiency decreases."

انهيءَ جو مطلب ٿيو ته ٻڍاپي ۾ انسان جون خواهشون وڌن ٿيون، ۽ ڪم ڪرڻ جي شڪتي گهٽجي ٿي

سيڪو ٻاهر گهمڻ نڪري ٿو وڃي ۽ مون کي ڇوڙ
ٿا ٻاڳلن وانگر بند ڪري ٿا وڃن."

منهنجي اکين ۾ پاڻي ڀرجي آيو. مان سوچـ
ونس ته ڪيڏا هن ويا آهي ڏينهن، جڏهن ماسي
ٿان سيڪو ڦرٻان ويندو هو ۽ سندس سونهن جـ
ساراه جا ٻيڪ ٻڌا هئا. پر اڄ منهنجي ماسي
اداس ۽ ملول کٽ تي سمهي پيئي آهي ۽ پنهنجي
زندگي جا ڏينهن ڳڻي رهي آهي، وقت جنهن ٿما
سندر، بهادر ۽ سهڻين کي پنهنجو ٻڪ ڪيو، تنهـ
جي اڳيان منهنجي ماسي ڇا آهي!

واقعي ڪيڏا هن ويا آهي ڏينهن ۽ آهي ماڻ
جن سان گڏ ماسيءَ وقت گذاريو پر اڄ هوءَ اڪيلي
گهر ۾ کٽ تي سمهي پيئي آهي.

شيون اسان کي جوانيءَ ۾ طاقت ۽ سواد ڏينديون
هيون سي اسان لاءِ ٻڍاپي ۾ زهر برابر آهن، ڇاڪاڻ
تہ ٻڍاپي ۾ اسان جي اندرين کي کاڌي پچائڻ لاءِ
اها طاقت ڪانہ آهي جيڪا جوانيءَ ۾ هئي. کاڌو
اهو کائجي جيڪو جلد هضم ٿئي. انهن کان وڌيڪ
خاص سوچڻ جي ڳالهہ آهي تہ اسان کي ٻڍاپي ۾
لداغ ۾ رهڻ نہ گهرجي، ڇاڪاڻ تہ لداغ سڀني بيمارين
جي جڙ آهي. لداغ مان دل جي بيماري، مثلا پيشاب
۽ بلڊ پريشر ٿو ٿئي. انهيءَ ڪري شرير جو پاڻيڇو
ڍهي ٿو پوي.

ٻڍاپي ۾ انسان پاڻ ٿو ٿئي. هن ۾ سهڻ شڪتي
گهٽجي ٿي وڃي. انسان کي پاڻ ۾ سهڻ شڪتي پيدا
ڪرڻ گهرجي. گذريل ڳالهين کي ياد نہ ڪجي.
چوندا آهن، "ڏنو سڀ وسار، الله ڏي کي ياد ڪر."
اسان کي انهن نہ سوچڻ گهرجي تہ مان ڪهڙو هيس!
منهن جي نوڪري ڪهڙي تہ سٺي هئي! ڪيترا نہ ئي
نوڪر چاڪر هوندا هئا يا ڪيتري نہ سٺي پگهار
ملندي هئي. انهن ڳالهين کي ياد ڪبو تہ وڌيڪ،
وڌيڪ ڏک ئي پئبو. اهو بہ نہ سوچڻ گهرجي تہ
هاڻي مون کي ڪو نہ ٿو پڇي. انهن ڳالهين
کي دل سان هنڊائڻ نہ گهرجي.
ٻڍاپي ۾ اڪثر ڪري انهن کي آزار ڪٽڻو ٿو پوي

وڃي. هونئن ته ٻڍاپي جي عمر ڪا مقرر ٿيل ڪونه
آهي. پر حقيقت ۾ انسان کي ٻڍاپو ٥٥ سالن کانپوءِ
ٿو اچي. ٻڍاپو اهڙي طرح ٿو اچي جهڙي طرح ڪاس
کي انڌهي لڳندي آهي. نوڪريءَ ۾ هوندي
انسان کي احساس ڪونہ ٿو ٿئي ته هو ڪو ٻڍو ٿيو
آهي. پر جڏهن ڪو رٽائر ٿيو ڪري اڌهين سندس
اکيون ٽيون کلن ۽ ڏايو دکي ٿو ٿئي.

دک جو ڪارڻ اسان پاڻ آهيون. ٻڍاپي اچڻ
کان اڳ، جيڪڏهن انسان پاڻ کي ڪنهن نہ ڪنهن
مشغولي ۽ وندر ۾ رڌل رکي ته ٻڍاپو لڪائي ڪون
ڏيندو. جيڪو انسان من جي ورلي مضبوط ڪند
ته ٻڍاپو سؤ ڪوه ٻاري ڀڄندو، پر جيڪڏهن انسان
من جي چڪر ۾ اچي ويو ته پوءِ سندس شرير ۾ ل
ٿي ويندو ۽ محسوس ڪر ڪرڻ جي شڪتي ڪون
رهندي ۽ پوءِ چوندا سين ته ٻڍاپو اچي ويو؟
ٿي ويا آهيون، اها حقيقت ڪونہ آهي. ٻڍاپي ج
گهڻو دارو مدار کائڻ پيڻ ۽ ننڊ تي آهي.

جيئن عمر چڙهندي هلي، تيئن کائڻ پيئڻ ۾
ظاهر رکڻ گهرجي. انهن ته سمجهڻ گهرجي ته جيڪ
ڪجهه اسان جواني ۾ کائيندا هئاسين ۽ هضم ڪن
هئاسين، سو سڀ ڪجهه اسان ٻڍاپي ۾ کائي نہ
سگهنداسين. اها اسان جي سراسري ڀل آهي. جيڪ

ويءَ سان مقابلو ڪري سگهجي ٿو."
واپاري طبقو جنهن جو سٺو ڌنڌو آهي يا ڊاڪٽر
جي يا انجنيئر، اهي پنهنجي ڪم ۾ اهڙو مشغول
ن جو انهن کي ٻڍاپو ڇهي نٿو سگهي. ٻڍاپو آهي
رف نوڪريءَ وارن لاءِ يا جنهن جو ڪو ٻورو
اڏن ڪمائيءَ جو ڪونه آهي.
چوندا آهن، "اهو ڪهڙو وڻ آهي جنهن کـي
وا نه لڳي هجي؟ اهـو ڪهڙو انسان آهي جـو
ٻڍاپي جو منهن نه ڏسندو؟" انهيءَ ڪري ٻهراڻين
سان کي پڇڻي ڪ ٻڍاپي اچڻ کان اڳ سوچڻ گهرجي
ه ٻڍاپي ۾ ڇا ڪرڻو آهي؟ انهيءَ سان گڏ اهو به
سوچڻ گهرجي ته ٻڍاپي جـو جيڪو رستو آهي سو
ڪنڊن سان ڀريل آهي. ڪنڊن جو مطلب ذميدارون
ٻوءِ اهي گهر جون هجن يا ٻاهر جون. انهن ذميدارين
کي همت ۽ مضبوطي سان نباهجي. انهن نه سوچجي
يا چئجي ته مان ٻڍو ٿي ويو آهيان ۽ هينئر مون کان
ڪجهه به نٿو ٿئي.
ذميدارين نباهڻ لاءِ اسان کي خاص ڌيان ڏيڻ
گهرجي. ٻهراڻ ڳالهه اها آهي ته اسان جيڪي
جوانيءَ ۾ چورٻو ماڻيو يا جيڪي عادتون جوانـيءَ ۾
هيون، ان کي ڏاڍي ڇڏي ڏجـي. مون
گهڻيئي اهڙا بزرگ ڏٺا آهن جن کي جوانيءَ ۾ ڪانڌڻ

جڏهن ٻيائي ۾ اسان جون اندريون ساٿ ڇڏي ڏيون
وڃن ته پوءِ پڻ کي ڪيڙو ڏوهه ڏجي. جيڪڏهن
ڪو ٽيئي نه واهه، واهه نه ٽيئي نه واهه، واهه. اها هڪ
قسم جي هن جي ڀلمانسائي ٿيندي جيڪڏهن ڪو
ٽيئي ٿو ته دل جو حال ٿو وٺي   ڪڏهن ڪي به ڏوهه
نه ڏجي، هميشه Relax يعني ڪ ٿلو ۽ شانت رهڻ
گهرجي. هر ڪڏهن ڳالهه ڪي ڪن ٽنيان ڦٽي ڪجي
خوش مزاج ۽ ڪلمڪ چهرو رکجي ته پوءِ ٻيائو اسان
ڪان ٽري ڀڄندو ويندو.

ٻيائي ۾ جيڪڏهن اسان ٽڪيان، ٽڪيان ڳالهيون
کي لوچ ڏيندا سين ته ڪٿ ٻڪڙ ٿي پوندي ۽ ٻيائو
بيماري وانگر اسان سان گڏ هلندو رهندو. ر ٿاڳ
ٿيڻ جو مطلب آهي ته ٻيائي جو رستو ٽيار ٿي ويو
ٻيائو اسان جي در تي دستڪ لڳائي ٿو.

سنت ولوا ياوي هڪ هنڌ چيو آهي،
"ريلاڪزنگ ۽ ٽائرنگ ۾ ڪو به تفاوت ڪونه
آهي. ڪڏهن به بس يا ٽرڪ جو ٽائر گسي ٿو وڃي
ته پوءِ انهيءَ ٽائر جي ريلاڪزنگ ڪري وري ڪ
آڻي سگهجي ٿو ۽ انهيءَ ٽائر مان وري ۴، ۵ هز
ڪلوميٽر ڪم وٺي سگهجي ٿو. اهڙي طرح ريلاڪزنگ انس
به ٿورو وقت آرام ڪري ٽاڪ ۾ همت پيدا ڪري
هلي سگهجي ٿو ۽ ٻيائو جهڪو دروازي وٽ بيٺو آه

سڻ گهر جي ڌ. گهر ۾ روني پچائڻ واري ماني روني
ڱي طرح ڪرڻي ٿا ڪم وارڻون ڪم چڱي طرح
ڪري وڻون. انهن ڏ ڏئي ڏ ٻارن جو گهر ٻيو لڳي
ا چورڻون پيون نہين، ڏ وري ڪو سڌس نقصان
ـگي.

اسان کي الين ڏ چوڻ گهر جي ڌ. ٻٽ جاڳي، ٻٽ
جو گهر جاڳي، اسان ڏ هلماسين سسنگ ۾. سسنگ
ڪان وڏاڪ آهي گهر جي شئوا ۽ ٿر گهور ڪرڻ.
ڏوڏهن ۽ ٻٽ اسان مان صرف اهو ڏسا چاهين، اسان
سڌن گهر جو ڪم ڏ ڪرڻون، ٿر گهر جي ڌ ڪ ٿال
ڏ ڪرڻون. ڏوهان گهر جا چوڪيدار ٻاڻ ڪي ڏسـ،
سمجهو، ٿر ٻاڻ کي الين سمجهو ڏ ڏوهان گهر جا
مالڪ آهيو.

اهڙا گهٽمٽي ڪيس ڏڏا آهن جو ازر ڳ. ٻهن جي
ٻارن ڏي ڏٿان ڏ ڏٿي ڪري اڪيلا ۽ الڳ رهيا
پيا آهن. ٻنيان ٿيون ٿڻ جي گهر جون چورڻون ڏمن.
انهن ڪرڻ سان ازر ڳ. ٻهن جي ذميدارين کان
مڪر ٿا ڏين. اسانجا ندڙا، نديڙا ٻوڏا ۽ ٿوڏيون
آهن، ڏن کي جيڪڏهن سيڙالي ڪري اسڪول
موڪلون ۽ واندڪائي ۾ ڪين ڪلاڻون، ڪلاڻون ۽
پڙهاڻون ڏ ٻار ا خوش ۽ اسين ا خوش ۽ ٻار انهين
سمجهندا ڏ اسان کي ا ڪو ٿي سڀالينـدڙ آهي ۽

پيٽ جي عادت هئي، پر اهو ، ڏٺو ويو آهي ته
سيکو ٻڙ ۾ ڪان پاسو ڪندو آهي. اپٽر پقدر جو
دوست، مت مائٽ ۽ ٻيا پيدا آهن. هاڻي اُ
ٻڙ ۾ جن کي جواني ۾ ڪالٽ پيٽ جي عادت هئي
سو هيٺر ڪنهن سان ڪاٺين پيٽن؟ آهي ٻڙ ۾ پ
جي ذميواري محسوس نه ڪري پنهن جي ٻارن
ڪاٺين ۽ پيٽن ٿا ۽ ٻارن ۾ عادت وجهن ٿا. ه
دفعو عادت پئي نه ڇٽڻ مشڪل آهي. پوء ٻڙ
پنهن جي ٻارن کي ڏوه ڏيندا ته ڇورا ٻڪڙ جي
آهن ۽ ڪاٺين پيٽن ٿا.

انهيءَ لاء جوابدار ڪير آهن؟ انهيءَ لاء جوا
ٻڙ ۾ ٻالڪ آهن. تنهن ڪري ٻهران ذميواري گه
ڏانهن آهي ته اهڙن ٻالڪ وٽندڙ ۽ ان گهر ٻل عاد
ڪان پاسو ڪجي. اسان ٻالڪ ڏسون ٿا ته بيان
ٻڙ ۾ ٻارن ۽ نوڙن جي سهاري ٿي ٿا هلن. ا
جون لوڙهر ۽ پت نوڪري ڪن ٿا ته اسانجو ف
آهي ته اسان انهن کي مدد ڪريون. جيڪڏه
اسان کي پئسي جي ضرورت آهي، يا نوڙن ۽
کي گهر کي سني نموني هلائڻ ڏسڻ ٿا چاهيون
انهن کي سکي ڏسڻ ٿا چاهيون ته پوء اسان کي
جون ذميداريون سر تي کڻڻ گهرجن. نوڙهن ۽ ڏ
۾ تفاوت نه ڏسڻ گهرجي. انهيءَ سان ڪڏ اهو

کري عزت ئي کري ته انهي ٻيڙهي جي ٻارن جو
فرض آهي ته پنهن جي بزرگن جي عزت ڪن. دکه
سکه ۾ شيوا ڪن. سندن ٻر گهور لهن ۽ بزرگن جي
خيالات کي ڏسن. بزرگه وري جوان نهي جي
جذبات کي ڏسن ته نوء نئي ٻيڙهي ۽ ٻراڻي ٻيڙهي
جي وچوني ختم ٿي ويندي. بزرگه به آرام ۽ شانتي
سان پڊاپي جو مزو ماڻيندا. گهر ۾ ايڪتا ۽ شانتي
رهندي. رڻ ۽ رڙ ٽ مان ڪجهه به کو نه ملندو.
هک ٻئي جي خيالات کي ڏسي کري هلون. رستو
صاف نظر ايندو بعدي ڪ ذميندار يون چڱي طرح
نباهجي ويندا ۽ زندگي آرام سان ڪٽجي ويندي.

اشڪره آڪاشواڻي

ڇاهيندڙ به آهي. ٻارن ۾ اسان لاءِ سڪ ۽ شـ
پيدا ٿيندي. نوڪر ۽ ٻيا به ادب ۽ عزت ڪن
گهر جي گاڏي ٻرابر سان هلندي. ڪنهن چيو آه
”سڪ ۾ آهن فائدا ٻه ڪس اول ڪاٽڻ ڪوي.“

زميندارن ٻه اسم ۽ سڪ سان نباهيون. ڪ
ڪانو. انهن نه ڇڏو نه ا انجو ڇا وڃي. اهو ٿيو ٻ
جي، پنهنجي زميندارن کان ٻچڻ ۽ منهن موڙ
بزرگ جي وڏي ۾ وڏي جوابداري آهي گهر ج
ايڪتا رکڻ.

چوندا آهن، ”ٻر ٻه، گهر وڃو.“

تنهن ڪري بزرگن کي ڪئي ٿڪي ڳالهين
ڌيان نه ڏيڻ گهر جي. گهر جي شانتي ۽ ايڪتا
وڃائين. اها سندن وڏي ۾ وڏي زميداري آ
ڪن بزرگن جو سڀاءُ تمندو آهي ته بزرگ ۽ سنـ
ترمينتي اڪيلا ويٺا ڪمري ۾ ٿي ٿوي ڏسنـ
ٿوتن ۽ ٿوٿين کي ڪمري ۾ اچڻ نه ڏيندا ۽ ت
ٻاهر ڪيندا. انهن ڪرڻ سان ٿوءِ ٿيو جهڳڙو ۽ ش
اهڙين ننڍين ڳالهين جي زميندار ي چڱي طرح ا
گهر جي. جڏهن ٻارن کي پيار سان ڏسندا
ٻراٿون ڇانون به عزت ڪندا ٿون. جڏهن اسان
سرڪار بزرگن کي پيدا ٿيشن ٿي ڏي، رٿلوي
ٻاڙي ۾ ڪميشن ٿي ڏي. ڪين سيڪنڊر سٽيزن

دوست روي ته هڪ وڏو آفيسر آهي سو هتي هن
حالت ۾ ڪيئن هوندو! ڪيس ٻار ۽ زال آهي، سو
هن لباس ۾ هن اسٽيشن تي ڇا ڪري رهيو آهي!
مسافر جنهن جو نالو ڪرن هو، سو دل ۾ ڪجهه
سوچي رهيو هو ته گاڏي هلڻ لڳي. ڪرن هلندڙ
گاڏيءَ مان لهي پيو.

اسٽيشن تي ڪرن پراڻيون ڳالهيون دهرائڻ لڳو.
ڇاڪاڻ ته روي ننڍي هوندي کان وٺي ڪرن سان
گڏ پڙهندو هو. روي جا ماءُ پيءُ غريب هئا. روي
پڙهڻ ۾ ڏاڍو ۽ هوشيار هو. روي ايم.اي پاس ڪري
نوڪري تي وڃي پڙهيو ۽ ڪرن ڌنڌو ڪرڻ لڳو.
روي پنهنجي هوشياري ۽ قابليت سان آفيسر ٿي
ويو. ڪرن پنهنجي محنت سان هڪ ڪارخاني جو
مالڪ ٿي ويو.

روي جي ڪمزوري اها هئي جو سندس
ڇوڪرين ڏانهن ڌيان وڌيڪ هوندو هو. ڪرن ۽
روي سان گڏ وديا نالي ڇوڪري پڙهندي هئي.
وديا کي ڪرن ۽ روي پسند ڪندا هئا. ٻنهي جي دل
وديا سان شادي ڪرڻ تي هئي. وديا جو جهڪاءُ
روي طرف وڌيڪ هو. ڪاليج ۾ به اهي ٽئي ڄڻا خالي
پيرڊ ۾ باغ ۾ ويٺا ڳالهيون ڪندا هئا.

آپگهات يا حادثو

هن جي ڏاڙهي وڏي، وار اڇا، ڪپڙا ميرا
۽ ڦاٽل ۽ اکين ۾ چهبون پيون هيون. انهن ۾ لـ
نه هو ڪو فقير هو. سندس شڪل فقيرن واري ڪو
هئي. سندس منهن مان انهن کي معلوم ٿيو نه هـ
ڪو خانداني انسان هو. هو هميشه ريلوي جي پليٽ
فارم تي بيٺو هوندو هو. اسٽيشن تي ڪاڏهن گاڏ
ايندي هئي نه هيءَ هر روز گاڏي جي دران ت
لبها پاڻي پيو ڏسندو هو. انهن پيو معلوم ٿيندو
ته هو ڪنهن کي ڳولهي رهيو آهي. پر اها خ
ڪونه هئي ته هو ڪنهن کي ڳولهي رهيو آهي
ڪنهن کي ۽ اها خبر ڪونه هئي ته هو ڪٿر آهي
ڪٿان آيو آهي ؟

هڪڙي ڏينهن جڏهن هو گاڏيءَ ۾ ليٽا پاڻ
ڏسي رهيو هو ته سندس مٿان هڪڙي مسافر جي
نظر وڃي پيئي. هن مسافر جي من ۾ شڪ پيدا
ته ليٽا پاڻهنڌڙ پيو ڪوڙ ڪول آهي، پر سند
دوسس رهي آهي. هو وري سوچڻ لڳو ته سند

ودڙا جي ڏالي ڀرڻ سان روي ڏور، ڏور سان
رڙڻ لڳو ۽ چوڻ لڳو، "تون انهيءَ ڪمبخت جو
ڏالو نہ ونءَ. هوءَ ودڙا لاءِ ڀڙ هڪ راڪشس آهي.
هن جي ڪري منهن جي هيءَ حالت ٿي آهي."

ڪرن چيو، "روي! تون مون کي سمجهه
ڪولي ڀڏاءِ، ڀروليں بہ نہ ڳالهاءِ. مان تنهن جو ساڳيو
پراڻو دوست ڪرن آهيان. جنهن ڪان تون ڪجهه
بہ ڪونہ لڪائيندي هئين. اڄ چو نہ تو دل جو حال
ٻڌائين؟"

ڪرن جي ڏور ڀرڻ تي روي پنهن جي ڏاسان
ڏولي ۽ چوڻ لڳو، "ودڙا اي.اي. پاس ڪرڻ
ڪانپوءِ پنهن جي ماڻٽن سان شهر ڇڏي هلي وئي.
ودڙا جا ماٽت ودڙا جي شادي مون سان ڪرائڻ
لاءِ تيار ڪونہ هئا چاڪاڻ تہ ودڙا جو خاندان اسان
کان وڏڙڪ هو ۽ پيسي بہ ڀرڙ هئا. مون کي اها
خبر ڪونہ پيئي تہ ودڙا وارا ڪيڏانهن ويا؟ پئي
طرف منهن جي ماڻٽن منهن جي شادي ڪرائي.
ڇوڪريءَ جو ڏالو روڙا هو. هوءَ پڙهيل ضرور هئي
پر سادي هئي. هن جو جهڪاءُ پاٺ پوڄائن ڏانهن هو.
مون جيڪو چاهيو اي سو هن بہ ڪونہ هو. اسان
گهر ۾ ٿي پالي وڃي ائڇاسين. مان ۽ منهن جي ماءُ
۽ روڙا وڃي ائڇاسين. مان لوڪريءَ لئي هليو

ڪرن محسوس ڪيو ته روبي ۽ ودا جي ٻا
جي وچ ۾ اچڻ هڪ غلطي آهي. ڪرن، ودا ۽ رو
جي پيار جي وچ ۾ ديوار ٿيڻ نٿي چاهيو. انه
ڪري ڪرن ٿوري، ٿوري انهي ڪان پري ٿيند
پي ويو، پر دوستي نباهيندو پئي آيو. انهي ج
بي.اي پاس ڪئي. بي.اي پاس ڪرڻ کان پ
ڪرن ودا ۽ روبي کي ڇڏي دلي لاءِ نڪر
پيو. اڳتي ڇا ٿيو انهيءَ ڳالهه جي ڪرن کي

خبر ڪو نه هئي.

پراڻيون ڳالهيون سوچڻ کان پوءِ ڪرن جو ت
ٿيو ۽ روبي جي پٺيان پيو. روبي ڊڪندو پئي و
شايد روبي ڪرن کي سڃاتو. اڳيان روبي ۽ پٺيا
ڪرن هو. نيٺ ڪرن روبي کي وڃي پڪڙ
روبي کي پڪڙڻ کانپوءِ ڪرن روبي کان پڇڻ ل

”روبي تون هن حالت ۾ ڪيئن آهين؟“

روبي چوڻ لڳو، ”مان روبي ڪو نه، آهيا
اي اجنبي! تون غلط فهمي ۾ آهين. منهن جو
روبي نه، پر رميش آهي.“

ڪرن چوڻ لڳو، ”دوست، تون اجاي
ڳالهيون ڇو ٿو ڪرين؟ منهن جون اکيون دو
ٿيون ڪانه ٿيون سگهن. تون اهو روبي آهين جي
مونسان ۽ ودا سان گڏ پڙهندو هو.

”منهن جا پيارا روي،

تون هيءُ ليٽر ڏسي عجب ۾ پوندي

تہ هيءُ اجنبي ڪير آهي جو توکي چٺي لکي رهي آهي. مان بہ ڪا بہ ڪونہ آهيان پر مان آهيان تنهن جي پراڻي پرتيما وديا. تون مهرباني ڪري مونسان موڪل وٺي ڪري هيٺئين ائڊريس تي اچي مل.

وڏا ڪرو وارو.“

تنهن جي وديا

مون جڏهن ليٽر ڏٺو تہ مان سوچ ۾ پئجي ويس. مون کي پراڻيون ڳالهيون ياد اچڻ لڳيون. مون ٣ ڏينهن موڪل ورتي. گهر آيس ۽ رويا کي چيم تہ رويا مان سياڻي سرڪاري ڪم سان ٣ ڏينهن گشت تي ٿو وڃان. توں پاڻ جو خيال رکج. مان پئي ڏينهن وديا سان ملڻ لاءِ گاڏيءَ ۾ روانو ٿيس. مان وديا جي گهر آيس. مون ڏٺو تہ وديا اڳي سان هيءَ ۾ وڌي آهي. وديا اهڙا ساڳئي ڪونہ هئي. سندس سونهن بہ ساڳئي ڪانہ هئي. مان وديا کي ڏسي سرابجي ويس. وديا مون کي ڏسي ڪري اچي گلي ملي. اسان هڪ ٻئي جي ڀاڪر ۾ هئاسين. خبر نہ آهي تہ ڪيترن ڏينهن جا وڇڙيل ملياسين! اسان کي دنيا جي ڪا بہ سمڪ ڪونہ هئي.

ويندو هيس ۽ مون جي ماءُ سڄو ڏينهن اڪا
مندر پيئي گهمندي هئي. روپا ڏهن ۾ اڪيلي و
هوندي هئي. سال ڪانپوءِ مون کي پٽ ڄائو. ه
روپا پٽ سان وندري وٺي هوندي هئي. سند
مون جي طرف ڌيان گهٽ هو. انهيءَ ڪري مون
پيار آفيس جي ٽي. اي. پيٽي ڪ مون ج
سيڪريٽري سان ٿي ويو. مان هن سان گڏ شام
گهمڻ ويندو هيس. ساٿس گڏ هوٽل ۾ روٽي ڪا
هيس. دنيا کي ڏيکارڻ لاءِ هفتي ۾ ٢ دفعا ر
کي گهمائڻ وٺي ويندو هوس، پر مون جو ڌ
روپا ڏانهن گهٽبو پئي ويو ۽ سيڪريٽري ڏا
وڌندو پئي ويو.

روپا کي مون جي پيار جي باري ۾ خبر ڪ
هئي. پر هڪ ڏينهن ڪيس ڪنهن ٻڌايو تہ
مون جي آفيس جي سيڪريٽري سان شام
هوٽلن ۾ ڏٺو ڳيو. روپا کي انهيءَ ڳالهه تي
ڪونه پئي آيو ڇاڪاڻ ته روپا پتورتا ناري
انهيءَ ڪان وڌيڪ روپا کي اعتبار انهيءَ
ڪونه پئي آيو ڇاڪاڻ ته روپا کي پڪو پت ا
هو. هڪڙي ڏينهن مون کي چٺي ملي ج
لکيل هو:-

انسان هو. هو ٻونين جو ليڊر هو. انهيءَ ڪري هن جو گهر جي طرف گهٽ ڌيان هو، پر سمستا جي طرف وڌيڪ هو. هو انهن جون راهون گهر کان ٻاهر رهندو هو. مون کي تنهائي ماريندي هئي. مان تنهائي ۾ توکي ياد ڪندي هيس. ٻارڙي لاڙي هٺ ڪري، مان ٻنهن جي گهوٽ ڏانهن وفادار هيس.

هڪڙي ڏينهن ٻنهن جي چونڊن ۾ ڏاڍو مصروف هو. انهيءَ ڪوڙ ۾ ڪنهن مڙهن جي گهوٽ کي ڏک هٽي ڪيو هو. اهو ڏک ڪو ننڍو هو. انهيءَ ڏک جي ڪري ٻن ڏينهن کانپوءِ مڙهن جي گهوٽ جو موت ٿيو. مڙهن جي گهوٽ کي گذاري ٣ مهينا ٿيا آهن. مون کي ڪو به پيار ڪونه آهي. ڪمپني وارا گذر الائونس ڏيندا آهن. مون کي اڪيلائي ستائيندي آهي. مڙهن جا ماءُ، پيءُ به گذاري ويا آهن. پاڻ پيارن سان خوش ويٺو آهي. مان ڪنهن وٽ وڃان؟ تنهن جي خبر پيئي نه. مون توکي چئي لکي." اهين چئي ڪري ودپا زور زور سان رڙڻ لڳي.

مون ودپا کي آٿت ڏيندي چيو، "ودپا، تون فڪر نه ڪر. مان تو وٽ هفتي ۾ موڪل واري ڪري

۽ پوءِ وڏيا ٻاهر سنڀاليو. هوءَ روز، روز سان
لڳي. مون سندس ڳلن تان ڳوڙها اگهندي چ
”وڏيا! تنهن جو هيءُ حال ڪيئن ٿيو آهي؟ ت
اڇي ساڙهيءَ ۾ ڇو آهين؟“

وڏيا چوڻ لڳي، ”توکي خبر آهي ته مدهن
بي.اي پاس ڪري ڪالهوءِ، مدهن جا مائٽ مدهن
پاڻ وٽ اچي رهيا. توکي شايد اها خبر آهي
مدهن جي مائٽن جي مالي حالت تمام سٺي هئي
حقيقت ۾ اهو ٻاهريون ڏيکاءُ هو. اسان جي
حالت ٺيڪ ڪونه آهي. مون پنهن جي مائٽن
چيو هو ته شادي ڪندس ته روپيءَ سان ڪند
مدهن جي پيءُ پنهن جي خاندان جي پرواه نه ڪ
تنهن جي گهر وارن سان ڳالهه ڪئي هئي، (
جي توکي شايد خبر ڪونه آهي) پر تنهن جي
ڪافي ڏاجي ليئي پئي گهري، جيڪا مدهن
مائٽ نه ڏئي سگهيا ۽ اسان هتي اچي رهيا

ڳالهين جو سلسلو جاري رکندي وڏيا و
چوڻ لڳي، ”مدهن جي شاديءَ جي چرچا مدهن
مائٽن کي ڏاڍي هئي. پر مدهن جي قسمت ۾
پيو لکيل هو. مدهن جي شادي تنهن جي
مدهن جي پاڻ جي هڪ دوست سان ٿي. هو
ڏاجي ليئي شادي ڪئي. هو هڪ ايمالدار ۽

روپا کي خود وڃي؟ روپا جي من ۾ طوفان هو. روپا کي خبر ڪونه هئي ته هوءَ ڪيڏانهن وڃي رهي آهي؟ ڪهڙي رستي تان وڃي رهي آهي؟ هوءَ پنهنجي سوچ ۾ وڃي رهي هئي. سڌس اڳيان ڏاڏي سهڻيون وچاليندي ٻي آئي. پر هن جو ڌيان ڪونه ٿو. گاڏيءَ جي هيٺان اچي ويئي. اهو اتو چٽي سگهجي ته اهو حادثو هو يا آپگهات.

روپا جي حادثي جو پڌري مون کي ڏورو گهڻو دک ٿيو. دليا جي ڏکڻ لاءِ مون سمجهه اهڙي طرح ڪيو جيئن سڪو الين سمجهي ته مون کي روپا جي موت جي ڪري ڪافي دک آهي. مهيني کان پوءِ مان ودپا کي آٽي ڏهر ۾ ڪيو. اسان پنهنجي شادي ڪئي. ٻار ٻام هي زندگي گذاري رهيا هئاسين. جيئن ته مان عياشي هيس. پنهنجي عادت کان مجبور هيس.

ودپا کي ٻاڙي وارن منهن جي عادت کان واقف ڪيو. ودپا مون ڏي نظر رکندي ايندي هئي. ودپا محسوس ڪيو ته ٻاڙي وارن جي ڳالهه ۾ ڪوبه ميڻ ميڪه ڪونه آهي. ودپا ۽ منهن جي وچ منهن جي عادت جي ڪري جهيڙو ٿيندو هو.

۲، ۳ ڏينهن ايندس." مان ودِيا وٽ ۲، ۳ ڏينه
رهيس. اهڙي طرح مان گشت جو پهاڙو ڪري هفت
۾ هڪ دفعو ودِيا وٽ ضرور ايندو هيس. پڻ طر
روپا جو شڪ حقيقت ۾ بدلجڻ لڳو. روپا کي
پڇي وائي ته مان گشت جو پهاڙو ڪري هفتي
هڪ دفعو ودِيا سان ملڻ ويندو آهيان. روپا اه
ڳالهيون برداشت نه ڪري سگهي. سندس پيار
وڌائي ويا هئا. هو ان بڙهي ڪري وڃي نوڪ
لي چڙهيا. پر مون ۾ ڪاب تبديل ڪونه آئ
هڪڙي ڏينهن روپا ۽ مدهن جي وچ ۾ ودِيا ج
ڳالهه ڪي وڏي جهڳڙو ٿيو. روپا گهر ۾ اڪيلي
ڪري ڪافي ايذاء يعني ڪ ٽينشن ۾ رهندي
پر هوءَ ڪري ڇا ٿي سگهي؟ ڏلر ته گهر ۾ ڪر
هيس.

هڪڙي دفعي ودِيا مدهن جي گهر ۲، ۳ ڏ
اچي رهي. اها ڳالهه روپا کان برداشت ڪونه
مان سمجهائڻو ته روپا دل ۾ اهو سوچي رکيو ه
روز، روز جي جهڳڙي کان بهتر آهي ته زندگي
ايلا سمايت ڪري، مڪتي وٺان. هڪڙي ڏ
روپا مدهن جي گهر ڇڏڻ کانپوءِ، گهر مان اڪ
هن ڪنهن کي به ڪونه ٻڌايو ته هوءَ ڪيڏانهن

۽ زور ۽ زور سان ٺڪڻ لڳو ۽ مٿن جي نظر کان غائب ٿي ويو. ڪيڏانهن ويو اها مون کي خبر ڪو نه پيئي ؟

مان ٿڌو ساهه کڻي ۵، ۱۰ منٽ چپ ڪري ويٺس ۽ سوچڻ لڳس ته ڇا ٿيو! ڇا سندس حالت! سڀني ڳالهين جو جوابدار ٿيو پاڪ هو.

هڪڙي ڏينهن وديا مون کي چئلينج. ڏيند
چيو، ”روي! مان روپا نه، پر وديا آهيان.
ڀاڄ کي سڌار نه ته انت خراب ٿيندو.“

منهن جو ۽ وديا جو اهو روز جو ڏنڊو ٿي
معني ته اسان جو ڪاڏو ٿيستائين ختم نه ٿيندو
جيستائين ٻنهي جو جهڳڙو نه ٿيندو هو. هيئر
ٻنهي جو آرام ختم ٿيندو پئي ويو. اسان جي گهر
جي وچ ۾ دراڙ وڌندي پئي وئي. مون گهر اڇڻ
ڪيو. وديا انهن ڳالهين ڏانهن ڌيان ڪونه ڏيند
هئي چالاڪ نه. وديا زندگي ۾ گهٽيون لاه
چاڙهيون ڏٺيون هيون.

هينئر منهن جي دماغ ۾ وديا جي اچڻ رو
گهمندي هئي. روپا جي ياد ۾ منهن جي دماغ
پٽلمس ختم ٿي ويو ۽ پاڳل ٿي ويس. پاڳلپڻي ۾
هر روز اسٽيشن تي هر هڪ گاڏي ۾ روپا ک
ڳولهڻ ايندو آهيان. اڄ مان لوڪـــي ڏسي ڪ
ٻنهن جي دماغ کي سالم ٿو سمجهان ۽ لوڪـي
حقيقت ٻڌائي.

الين چوندي روي زور، زور سان رڙ ل
”روپا، روپا“ چوڻ لڳو. روي اتـــر و زور
رڙ لڳو جو وري هو پاڳلپڻي جي حالت ۾

هئي. صرف هڪ انسان هو جنهن کي ڏاڍو ڏک
ٿيندو هو، سو هو پوڄاري. اڄ پوڄاري کان رهيو
نه ٿيو ۽ ٻڪليءَ کي چوڻ لڳو، "پنهنجو اندر
ڇو نه ٿي اچين؟ ڇو مندر جي چانڊوڪيءَ جي ٻاهران
ويٺي آهين؟ هيءُ مندر ٻڪرن جو آهي، سڀني لاءِ
کليل آهي."

ٻڪليءَ چيو، "مهاتما جي، مان مندر جي اندر
اچڻ جي لائق نه آهيان. مان مندر ۾ ايندڙ ۽ ويندڙن
انسانن جي پيرن جي ڏوڙ مٽيءَ کي هٽي، مان
ٻاڻ کي پوتر ڪرڻ ٿي چاهيان."

هن نه آهي نه ڇو اڄ پوڄاري دل کولي ٻڪليءَ
سان ڳالهيون ڪري رهيو هو! پوڄاري ٻاڻ روڪي
نه سگهيو ۽ ٻڪليءَ کي ٻنهن جي ڏوڙ ۾ ڪٽي سندس
زخم صاف ڪرڻ لڳو. زخم صاف ڪندي، پوڄاريءَ
جي اکين مان ڳوڙها ڪري رهيا هئا. ڳوڙها ٻڪليءَ
جي شرير تي پئي ڪريا. اهي ڳوڙها ڪونه هئا پر
گنگا جو پاڻي جل هو جو ٻڪليءَ کي پوتر ڪري
رهيو هو. پر تعجب ڪانه رهي هئي نه پوڄاري
پاڻ روئي رهيو آهي! جيڪو ٻين کي گيان ڏيندو
آهي، "انسان کي سک دک ۾ خوش رهڻ گهرجي."
پر اڄ پوڄاري پاڻ روڪي نه سگهيو، سندس گيان
نه پسي پيو.

شانتي

ٻڍڙي ڏي ۽ ٻڍڙي، ماڙيءَ وس! ماڙيءَ و
ٻار جنهن وقت اسڪول ويندا هئا يا موٽندا هئ
هنن کي مندر ڀرسان لنگهڻو پوندو هو. اهي
اکر چوندا ويندا هئا. ڪيس پٿر هڻندا ويندا
اڄ ٻارن ڪيس ايترا پٿر هنيا جو هوءَ رتو رت ٿ
پيئي. ٻڍڙيءَ لاءِ صرف هڪ جڳهي کي همدر
هئي، سو هو مندر جو پوڄاري. خبر نه آهي
پوڄاريءَ کي ٻڍڙيءَ لاءِ همدردي هئي! ج
وقت پوڄاري گوڙ ٻڌندو هو ته هو هڪدم ٻ
نڪري ايندو هو پر ٻڍڙي انهن جي مٿي م
هوندي هئي. هر وقت ٻڍڙي جي مکه ني ه
سنؤن پئي جون هوندو هون هيون ۽ ڳائيندي هئ

"تو ڪيئن رام ريجهايو ڙي ڳنڪا."

ٻڍڙي جنهن وقت اهو پئي ڳائيندي هئي
ڍڙي اچي ڪڏ ٽپندي هئي. پئي ختم ٿيڻ ڪان
پيٽ مان اهو آواز ايندو هو، "پاڳل آهي." اه
پڏي ڪري ٻڍڙي ڏڙ، زور سان ٽهڪ ڏ

هئس. جنهن گهر ۾ مان نوڪري ڪندي هئس، سو هڪ وڏو سيٺ هو. هن کي سٺي هوٽل هئي. مان جڏهن ١٧ سالن جي ٿيس ۽ منهن جو جواڻيءَ ڏانهن قدم وڌايو، تڏهن سيٺ منهن جو چهرو ڏسي، من ۾ گهاٽ گهڙڻ لڳو. مون کي چيائين ته نوڪري سان نوڪري نه وٺي ڏيان. سيٺ مون کي ڊانسنگ جي ٽريننگ ڏيارڻ لڳو. منهن جو ڌيان منهن جي پاڻ ڏانهن ڇڪجڻ لڳو. مان ڊانس سکڻ ۾ اهڙو مڳن ٿي ويس جو مان پنهنجي پاڻ کي وساري ويٺس. هيئر مان هڪ مشهور ڊانسر ليکجڻ ۾ آيس. تماشبين سان هوٽل ڀريل هوندو هو. سيٺ به ويو پئسا گڏ ڪندو، مان به ويس شهرت حاصل ڪندي. چارون طرف عيش عشرت ۽ پئسو ئي پئسو هو. پر سچو پيار ڪونه هو. اندروني طرح ماڻهون مون کي نفرت جي نگاه سان ڏسندا رهندا هئا. جيڪي پيار ڪرڻ لاء ايندا هئا سي سڀ حوص سان ڀريل هئا پر سچو پيار ڪٿي؟ پوءِ لڳي پيو منهن جي عصمت لٽجڻ لاء تيار ٿيا.

هڪ ڏينهن جيئن هن منهنجي پيار سان انگهي رهي هيس ته مون اهو سوچيو پڇين پڌو جو اڄ پڪڙي رهي هيس. پڇين پڌڻ سان منهن جي من ۾ قهر و آهه

ٻگلي پوڄاري ۽ ڀڳوان جي تصوير ڏسي ر
هئي. ٻگلي کي زخمن جو ڪو به فڪر ڪونه
هو پوڄاري جي مدهن ۽ ٽڪٽڪي لڳائي ڏ
رهي هئي. پوڄاري ڪاوڙس پڇيو، "پاڳل ت
ڪير آهين؟ توکي گهڻي ڏينهن کان ڏسي ره
آهيان. ڇا تون سچ پچ پاڳل آهين! يا توکي پا
ڪيو ويو آهي؟"

ٻگلي چيو، "مان نه پاڳل آهيان ۽ نه مون ک
پاڳل ڪيو ويو آهي. مون کي نفرت آهي اِن
ذات لاءِ ۽ پئسي سان. نفرت آهي عيش عشرت
مون کي پيار صرف آهي ته ايشور سان."

پوڄاري چيو، "پر تون آهين ڪير؟ مان
هر وقت گرمي، سردي ۽ بارش ۾ مندر جي ب
واڳل تو ڏسان. هر وقت مان ڏٺهن جو ٻاڃن ب
پاڻ وساري ڏسو وهان. مون کي ٻڌاءِ تون
آهين؟"

گهڻي زور ڀرڻ تي، ٻگلي چيو، "مان جڏ
۹ سالن جي هئس ته مدهن جي ماءُ مون کي ۽
جي ننڍي ڀاءُ کي ڇڏي پرلوڪ پڌاري
ڪاڏهوڻ مدهن جو پيءُ به گذاري ويو. مان پاسڻ
ڪري پاڻ کي ۽ پنهن جي ننڍي ڀاءُ کي پالهڻ

اڃا پوڄاري پنهن جي ٻيڙي کي ڏلي سان لڳائڻ جي ڪوشش ڪيائين، ته هن کان اڳ ۾ پڳلي ٻڳوان جي ڏلي سان وڃي لڳي. پوڄاريءَ کي ٻاڙن واڳر رو ننڍو ڏسي شرڌالو لعجب ۾ پئجي ويا. اڄ پهريون دفعو شرڌالن پوڄاري کي روئندو ڏٺو. پوڄاري سمادي ٺهرائي. جنهن ۾ لکيل هئا اهي،

”هتي سمهيل آهي هڪ ٻوڙ آلما،
جنهن دنيا جو تياڳ ڪيو.“

——

جڏهن وقت مان هوٽل ۾ پهتس. مدهن جي ڊا
ڪرڻ جو وقت آيو ته مون ڊانس ڪرڻ کان انڪ
ڪيو. مدهن جي "نه" ڪرڻ تي سيٺ کي غصو آ
سيٺ چوڻ لڳو، "مون توکي ڪيڏيءَ مان ڪڍي
حالت ۾ آندو، تون مون کي اڄ جواب ٿي ڏين
مون کي ڏاڍو ڀلو چوڻ لڳو.

سندس اهي اکر ٻڌي منهنجو ارادو ٻيڻو وڌ
پختو ٿي ويو. مان مدهن جي ارادي تي اڏول ٿ
هيس. مدهن جو لباس لاهي مندر طرف ارادو ڪ
ڏوهين مون کي اڄڪلهه مندر جي ٻاهران ٿا ڏ

پوڄاري ٻڍڙيءَ جي مدهن ۾ گهوري ڏسڻ
لڳو. سندس مدهن مان هيءَ اکر نڪتا، "ڇا
شانتي آهين؟"

ٻڍڙي جي منهن مان "ها" نڪتو. ٻڍڙي
ڇا تون شيام جي زال آهين؟"

پوڄاري چيو، "ها." پوڄاري جي مک
نڪتو، "مدهن جي ڀيڻ شانتي!" پوڄاري زار
روئڻ لڳو ۽ چوڻ لڳو، "ڀيڻ تو سچو ليڪڙ
تو عيش عشرت کي ٺوڪر هڻي. ٻار مان د
ٻ جي هيءَ واس ڏارڻ ڪيو. مون ڏنهن جو
۽ ڏيان ڪوڙ ڪيو ۽ ڪولها ڪئي ته مدهن
ڀيڻ ڪئي آهي؟"

ي ۽ جواب ڪرڻ ڏيندي هئي. هميشه رنڊڪي
هوندي هئي. گهر جو سڄو ڪم ڪندي هئي، ٻار
هر ۾ سندس عزت ڪرڻ هئي. سڄو ڏينهن لوڪن
الڪر پيئي وهندي هئي. سندس گهر ۾ ڪرا—
ند ڪرڻ ڪندو هو. ڪيس اٽري ۽ همت ڪرڻ
ئي جو منهن جي گهوٽ کي پنهن جي دل جو حال
ڏاني سگهي، چاڪاڻ ته سندس گهوٽ ماءُ جو
ڄو هو.

چرنداس جو نيون نمبر پٽ آفيسر هو. هو آزاد
خيالن جو هو. چرنداس ٽورن ڏينهن ڪانئوءَ ٿئين
نمبر پٽ جي شادي ڪرائي. سندس ٽونهن جو نالو
جي هو. رجني ايم. اي. هئي. هوءَ آزاد خيالن
جي هئي. رجني جي دل ڪومل هئي. هوءَ پين
ڏو دک سهي نه سگهندي هئي، جنهن وقت رجني
شادي ڪري گهر ۾ گهڙي ته هن گهر جو چرخو
پٽو هلندو ڏٺو. هن ڏٺو ته ٻارڪا هر وقت رنڊڪي
پيئي گهندي هئي، ڪملا وڏي ننهن هميشه
ت لي واٽي هوندي هئي. ڪيس چانهه ۽ روٽي
س سان گڏ ڪت لي ملندي هئي. ڪملا ڏي ٻ—
ر ڏيءَ ۽ پٽ هئا. رجني جي پيار ڀري سڀاءَ جي
ڪري پيئي ٻار سڄو ڏينهن رجني وٽ ويٺا هوندا
هئا.

رجني

چرنداس هڪ شريف ۽ ايماندار انسان هو. هـ
کي ٣ پٽ ۽ ٢ ڌيئر هيون. چرنداس سرڪار
نوڪري ڪندو هو. اڄ جي سميه جو انسان ڪو
هو. هو هڪ نيڪدل انسان هو. هن جي گهر ۾ چر
يا مزاق ڪرڻ سندس اصول جي بر خلاف هو. ان
ڪري سندس گهر ۾ ڪڏهن به ڪنهن جي به مد
لي مرڪ ڪونه هوندي هئي. البت لڳندو هو
سندس گهر ڪنهن راڪشس جو هو.

چرنداس پنهنجي پٽن ۽ هڪ ڌيءَ جي شادي ڪرا
چڏي هئي. سندس ٻهراڻ اولاد پٽ هو. سند
وڏي نونهن جو نالو ڪملا هو. هوءَ اڻ پڙهيل هـ
پر ڏاڍي چالاڪ هئي. گهر ۾ سندس راڄ هلندو
هوءَ هميشه سس جا ڪن ڀڃي ٻر ٻڌندي هئـ
ڏيکاءَ لاءِ هوءَ هميشه سس جي سيوا ڪندي ه
چرنداس جي ٻيو امبر اونهن جو نالو رڪا هو.
بي.اي پاس ڪيل هئي. هوءَ نماڻي ۽ شالنيءَ وا
هئي. ڪير به ڪمس ڪجهه چوندو هو ته هوءَ ڪ

ڪملا رڙ ڪندي چيو، "رڪا چانهه ڏي."
رجني وچ ۾ جواب ڏيندي چيو، "رڪا، اوهين
ڪملا کي چانهه نه ڏي. ڇا هوءَ گهر جي مالڪي
ڪري آهي؟ ڇا هوءَ پاڻ چانهه ناهي ٺاهي سگهي؟
خبردار جو تو چانهه ناهي آهي. تون ڪملا کي ڇڏ
۽ مونسان ڳالهائي." اهي اکر رجني زور، زور
سان چوڻ لڳي.

اهي اکر ٻڌي ڪري ڪملا کي الهڻ ئي لڳو ۽
سندس مغز کي ڪو مترڪا هڻي رهيو آهي. ڪملا
ٻدا چانهه ٺاهڻ جي ڇپ ڪري ويٺي. گهر جا سڀ
مرد ٺهي سنبري نوڪرن تي ويا. ٻار ۽ لمرڻ ڪري
اسڪول ويا. اڄ نيرڻ ۽ رجنيءَ ناهي. سالن ڪالهوءَ
ويچاري رڪا کي آرام مليو.

سڀني نيرڻ ڪئي، باقي ڪملا رهجي وئي. ڪملا
کي نه انيرڻ ملي ۽ نه وري چانهه ملي. الهيءَ ڳالهه
جي ڪري، ڪملا کي موقعو ملي ويو. ڪملا سس
جا ڪن ڀريا. سندس سس ۽ غصي ۾ اچي وئي.
هن رڙ ڪندي رجنيءَ کي چيو، "ڇو تو اڄ ڪملا
کي نيرڻ ۽ چانهه ڪونه ڏني آهي؟ توکي اها خبر
هڻڻ گهرجي ته ڪملا ٿهن جي سس جي ابار آهي.
تو سندس امڙلي ڇو ڪئي؟" رجني جي سس جو
پارو مٿي چڙهي ويو.

پيدا آهن، ”ننڍي ڪنوار لاءِ ڏيڻهن“ سو هي
اهڙو حال راڻي جو ٿيو. هڪڙي ڏينهن ڪ
راڻي کي چيو، ”راڻي توکي خبر هئڻ گهرجي
هن گهر ۾ منهن جو راڄ آهي. مان جيئن چاهيند
آهيان، تيئن ٿيندو آهي. توکي به هينئر منهن ج
حڪم موجب هلڻو پوندو.“ ائين چئي ڪري ڪ
هلي وئي.

راڻي سندس اکر ٻڌي چپ ٿي وئي. راڻ
جي من ۾ طوفان اٿيو ته ڪيئن ڪملا کي سڌو ڪر
ٻئي ڏينهن راڻي ٻلهن جي وقت آلوار صبوح
ننڊ مان اٿي، هٿ منهن ڌوئي سڌي رڌڻ
ويئي ۽ چانهه تيار ڪرڻ لڳي. ڪملا ويچاري
پنهن جي ڀاڱي ڪرڻ لاءِ رڌڻي ۾ آئي. ر
کي راڻيءَ چيو، ”ڪملا، تون وڃي آرام ڪر،
پاڻيهي آءٌ چانهه ڏيان.“

راڻي چانهه ڏاهي ڪري سڀني کي ڏني،
ڪملا کي چانهه ڪوڙي ڏنائين. ڪملا ڏٺو ت
چانهه ڪوڙي ملي آهي. اهو رولداد ڏسي
ڪملا ٿمي راه ٿي وئي. ڪملا زهر جو
پي وئي. سندس من ۾ وڏو وڏو جو
پيدا ٿيو.

مدهن جي پيءُ جو ستيہ نارائڻ آهي، جو ڇوڪرن لاءِ تہ
وون کي ستيہ نارائڻ جو ورت آهي."

رجنيءَ ڪملا کي چيو، "مدهن جي ماڻهن جو نالو والديءَ تہ ستو ڪوٺ ليندو." انهن ڇڏي ڪري رجني ٻڌهن جي ڪمري ۾ هلي ويئي. ڪملا کي ڏاڍو غصو هو، ڇاڪاڻ تہ هڪ طرف سندس بي عزتي ٿي رهي هئي تہ ٻئي طرف ڪيس اڪيلو ستائي رهي هئي. ڪملا سڌو رجني جي ڪمري ۾ گهڙي آئي. الهيءَ وقت رجني ٻڌهن جي پلنگ اڳيان ليٽي پيئي هئي. ڪملا جي پليان رڪا ڪمري ۾ گهڙي آئي. ڪملا رعب سان رجنيءَ جو هٿ پڪڙي چيو، "سهاراڻي اٿ، اٺي مون کي روٽي کائي ڏي."

رجني چيو، "ٻاٻي مدهن جو همت ڇڏ، اهو انسان نيچو نيڪ ڪون لڪرائدو. مان رڪا ڪولہ آهيان. مان رجني آهيان. تون انهن جي عزت ڪري سگ."

ڪملا چيو، "تون عزت مان ڇا ڄاڻين؟ مان توکي هڪ مدت ۾ سڌو ڪري ڇڏيندس. تون پاڻ کي ڇا ٿي سمجهين؟"

رجنيءَ وري ڪملا کي اثراري ڪندي چيو، "ٻاٻي تون مدهن جو همت ڇڏ. اڄالي تون ٻڌهن جي بي عزتي ڪرائي. تون تہ مدهن جي وڏي ڏاڍائي آهين. تون تہ مدهن جي وڏي ڀيڻ برابر آهين. مون

رجنيء ڏٺو ته ڪٿي سس جي مغز جي نس
ڦاٽي پوي، تنھن ڪري ھوء چپ ڪري ا
رھي. ھينئر ڪملا کي به ڳالهائڻ جو موقعو ملي و
ھوء به رجني کي ڏنھت و ڏ ڳالهائڻ لڳي. رجن
چپ ڪري پنھن جي ڪمري ۾ ھلي وئي. رجن
کي ھمدردي ڏيکارڻ لاء رپڪا سنڌس ڪمري
آئي. رجنيء رپڪا کي چيو، "پيارا مان رپڪا ڪ
آھيان، مان رجني آھيان. مان ب جڳ واري ڪو
آھيان. تون تماشو ڏسندي رھ. اڄ تون سڄو ڏ
آرام ڪر. مان ھاڻيھي ڪملا کي سڏ و ڪندس.
خوش رھ. تو جيڪي دک ڏنا آھن تن جو مان ا
ڪندس." ائين چئي ڪري رجني چپ ٿي وي
رجني منجھند جو روٽي ڏاھڻ لاء رندٽي ۾ وي
رجنيء ڪملا کان سواء سڀني جي روٽي تيار ڪ
سڀني روٽي کاڌي، پر ڪملا کي روٽي ڪون م
ڪملا بک لڳي ھئي. ڪملا بک سھي نه سگھ
ھن رڙ ڪندي رجنيء ڏي چيو، "رجن
روٽي ڏي."

رجنيء رڙ جو جواب ڏيندي چيو، "ڪ
تو کي نه اڄ سڀ تاراڻ جو ورھ آھي، پوھ
روٽي چاھي!"

اھي اکر ٻڌي ڪملا چيو، "رجني، اڄ

ڪيو. آهي. هينئر اسين ٻار ڏاڍا ٿڪل آهيون ۽ ٻاهر نٿي
ـهر ٻيلهيون آهيون. اسان ٻار ۽ وڏا وراهي ڪٿون ؟
گهر جو وارو ٽو سڀڪو ڪون. اسان ستهري ؟ اسان
جي ڏيکا ٻال ڪراون."

رجڻي جي هڪ لمحي کملا کي سڏاري چڙهيو.
گهر جو وارو منڊل بدلجي ويو. رجڻي جي مس
رجڻي ڪان نہ جهل لڳي.

———

کي انھن جي لاءِ ڪافي عزت آھي. توھان ...
اسان جي مدد ڪر. توھان پاڻ اسان سان ھمت، ...
سان ملائي گھر جي ڪاڏي ھلاءِ. توھان سڀ ...
چغليون نه ھڻ. توھان نه پاڻ سڀني جو ڀلو ڪر. ...
شرارتي ڪھڙو ڀروسو آھي. توھان به ڪجھه ڪم ...
شرارتي ھلاءِ نه نه دکي ٿيندي.”

اھي اکر پڌي ڪملا جو پارو چڙھندو ويو. ...
زور سان رڙ جي جھڙي پالھن پڪڙي ۽ ڪيس ...
لڳي. رڙ جي جھڙا ڪاليج ۾ جوڊو (Judo) ...
ھئي، انھن ڪملا کي اھڙي انگريزي ھٿڻي ...
ڪملا وڃي سڌو صوفا تي ڪري. ڪيس اھڙو ...
ڏڪ لڳو جو ھوءِ شرم جي ماري رڙ ...
ڪري.

رڙجيءَ ورڻي ڪيس چيو، ”پاڻي مان توکي ...
جي وڏي پيٽ سمجھي ڇوان ٿي نه ھڪ ويلو ...
ڪر. نه نه اي انگريزي لڳندءِ ... پاٽيھي ...
ويندي ۽ رعب جماڻ وسري ويندءِ. اھـا ...
جي توکي صلاح آھي ۽ انھيءَ صلاح تي عمل ...
نه سنو ٿيندو. مان توکي روئي پڇالي ٿي ڏ...
توکي اھو به پڌاڻ ٿي چاھيان ته ڪاڻ جو ...
انھيءَ کي آھي جھڙڪو ماھن جا ھٿ پير ٿو ھلا...
باقي سڀ انسان کي روئي ڪاڻ جو ...

ستيش کي پئسو آهي. اولاد آهي. ٻگهار سڀئي اٿس.
زال سهڻي ۽ پڙهيل اٿس. پوءِ ڪهڙي ڳالهه ستيش
کي ستائي رهي آهي؟ اهو سڀ سمجهه، مون کي
سمجهه ۾ ڪونه ٿي آيو. شايد دل جي ڳالهه کولي
ٻڌائڻ ۾ هو شرمائجي رهيو هو. هو زخمي پکي
واڱر اندر ئي اندر ۾ تڙپي رهيو هو.

نيٺ هڪ ڏينهن مون کان رهيو نه ٿيو، مون
ستيش کان پڇيو، "ستيش ڪهڙي ڳالهه آهي جو
تون چپ ٿو رهين؟ تون ايترو اداس ۾ ڇو آهين؟
جيڪڏهن تون مون کي پنهنجي دل جو حال نه
ٻڌائيندين ته پوءِ ڪنهن کي ٻڌائيندين. مان تنهنجو
دوست به آهيان ته آفيس ۾ گڏ نوڪري ڪندڙ به
آهيان. تون مون کي پنهنجي دل جو حال کولي
ٻڌاءِ."

ستيش منهنجي زور ڀرڻ تي زبان کولي ۽
چوڻ لڳو، "منهنجا دوست! مان توکي ڇا ٻڌايان؟
توکي سڀ خبر منهنجي گهر جي باري ۾ آهي.
مون کي خود خبر نٿي پوي ته منهنجي دل ڇو
ڪيڏانهن ڇڪجي رهي آهي. مون کي زال ۽ ٻارن
طرفان عزت ۽ پيار ملي ٿو. ٻاهر کي خوش رکڻ جا
سڀ ساڌن آهن. پر منهنجي دل ۾ خوشي ڪونه
آهي."

مومل

مون ڪيترن ڏينهن کان اهو ٿي محسوس ڪيو
ستيش ڪمزور ٿيندو ٿي ويو. سندس منهن ت
اها مرڪ يا خوشي ڪونه هئي. اڳ هو کلندو
مزاق ڪندو هو، پر هينئر اهي ڳالهيون سند
سڀاءَ مان غائب ٿينديون ٿي ويون. خبر نه آهي
ڇو؟ جڏهن کان ستيش ايل.ٽي.سي (L.T.C) و
گهمي واپس آيو هو، تڏهن کان وٽس سندس
تبديل هو. ستيش منهنجو گهرو دوست هو.
مون کان ڪجهه به ڪونه لڪائيندو هو. هر ڳا
مون کي ٻڌائيندو هو. هينئر مون محسوس ڪ
ستيش مون کان ڪجهه لڪائي رهيو آهي. ان
ڪري هو هميشه اداس پيو رهندو هو.

چوڻي آهي، ”ماڻهن جي دل جو ڪنهن کي
ٻڌائڻ سان، انسان جي دل جو بوجهه هلڪو ٿو ٿ
اداس گهٽجي ٿو.“

مان هر وقت اهو سوچيندو هيس ته
اداس ڇو آهي؟ دل جي ڳالهه ڪري ڇو نٿو ٻڌ

هوءَ ڇا ڳالهائي رهي آهي؟ يا ڪنهن سان ڳالهائي
رهي آهي؟ آئون سمجهندي هئي ته جڻڪ ڪنهن
ساهيڙيءَ سان ڳالهيون ڪري رهي آهي. مدهن جا
پير ڪنهن نازڪي وانگر هئا ۽، هوءَ مون کي روئي
ڪري ڳالهائيندي هئي. انهيءَ ڳالهه جي خبر اهڙو
ڪا اسواهه پئي ڪنهن کي ڪونه هوندي هئي. مون
کي پڪيءَ لاءِ شڪ، سڪ ۽ پيار هو. پيار الهامي
ڪونه هو، پر دل جو حال ونڊڻ لاءِ هڪ سچي
شڪل واري انسان جو سهارو هو، جيڪو مدهن جي
پرسان واهي دل جو حال ڏيندو ۽ وٺندو هو.

هڪڙي ڏينهن سندس گهوٽ جي ٻولي آئي
وائي. هن وڃڻ کان اڳ مونسان واعدو ڪيو هو ته
هوءَ هر مهيني هڪ چٺي ضرور لکندي. هن جي
وڃڻ کان پوءِ مان پاڻ هوندي ٻاڻ ڪري اڪيلو
محسوس ڪرڻ لڳس، مون کي پاڻ سان ڳالهائيندي
مزو ڪونه ايندو هو. مدهن جي گهر وارن جاڻڻ جي
ڪوشش ڪئي ته مان ڪڏاءِ ۽ چنتا ۾ ڇو آهيان ۽ ڇو
ٿو رهان؟ پر مون هنن کي پنهن جي دل جو راز
ڪونه ٻڌايو.

آئون مهنن کان پوءِ مومل جي چٺي اچڻ بند ٿي
وئي. مون ڪيس گهڻيئي چٺيون لکيون ته مومل
جو ڪو به جواب ڪونه آيو. مان هن دفعي اڪيلو

موهن چيو، "ستيش جيڪي ڪجهه اندر ۾ آهي
سو ٻاهر ڪڍ. اندر ۾ نه رک، ته سگهندس ته مان اند
جي ڪا مدد ڪري سگهان."

موهن جا اکر ٻڌي، ستيش چوڻ لڳو، "مان
دفعي ايل.ٽي.سي (L.T.C) وٺي گهمڻ ويو هوس. موهن
دل تي نه ٻڌڪي سان ملان."

موهن ستيش کان پڇيو، "پنڪي ڪير آهي؟"

ستيش چيو، "ڪجهه سال اڳ مون وٽ
مسواڙي رهندو هو. هو ٻاڪ ۾ زال مڙس هئا.
نوڪري ڪندو هو. زال، مڙس ٻئي شريف
ايماندار هئا. موهن جي مسواڙيءَ جو نالو مهيش
۽ سندس زال جو نالو پنڪي هو. هوءَ ڳالهائڻ
فهميدي. شڪل جي سهڻي ۽ بدن جي سنهي
هن جي عمر ٢٢ سال هئي. ڪين ڪوڙ ٻار ڪوله
مان پنڪي کي "موهل" ڪري سڏيندو هوس
جي ۽ موهن جي عمر ۾ ڪافي فرق هو. مون ک
خبر نه آهي ته ڇو پنڪيءَ ڏانهن جهڪاءُ ٿي
اي ويو؟

موهل اڪيلائي ۾ وڏي مولسان ڳالهيون ڪ
هئي. سندس ڳالهين ۾ ڪافي اپوڇائي هئي.
ڳالهين ڪندي وقت جي خبر ڪوان ٿولدي
ايتري قدر جو هن کي به خبر ڪوانه ٿولدي هئي

تون پوءِ انهن جي گهوٽ سان گڏ اچج."

ستيش چوڻ لڳو، "يار! مومل جي اهڙي حالت ڏسي ڪري، مان ڏاڍو پريشان آهيان. مان ڇا ڪريان؟ دنيا ڇا چوندي؟"

موهن ڪيس چيو، "تون مومل کي ٢، ٣ ڏينهن گهراءِ. هن جي دل رکه."

ستيش چيو، "زال ۽ يار ڇا چوندا؟"

موهن کيس چيو، "تون هنن جو فڪر نه ڪر. تون کيس گهراءِ ڇاڪاڻ ته گهر وارن کي به هن لاءِ عزت ۽ پيار آهي. پوءِ هو اعتراض ڇو ڪندا؟ ڪٿي ائين نه ٿئي جو مومل آپگهات ڪري وجهي."

ستيش چيو، "مومل آپگهات ڇو ڪندي؟ ڪٿي مان نه آپگهات ڪري وجهان!"

سندس ڳالهه ٻڌي مان سوچ ۾ پئجي ويس. اسان ٻئي هفتو کن پاڻ ۾ ڪونه مليا هئاسين ڇاڪاڻ ته ستيش موڪل تي هو. هفتي ڪانپوءِ خبر پئي ته ستيش گذاري ويو. سندس موت جو ٻڌي مان سراسجي ويس. منهن جا هٿ ڏڪڻ لڳا. مان پاڻ کان پڇڻ لڳس ته ڇا ستيش سچ پچ گذاري ويو! ستيش جي موت کان پوءِ مان چپ رهڻ لڳس.

سنڌس شهر گهمڻ ويس ۽ ساڻس ملڻ ۾ ويس. هو
ٻن ٻارن جي ماءُ ٿي چڪي هئي. سنڌس ڇهه
مرجهائل هو. سنڌس من ۾ اهي خوشي ڪونه هئي
سنڌس گهوٽ مان خبر پئي ته هوءَ بيمار ٿي ۽ هـ
هفتو ڪن ڪمن لاءِ ڪونه آئي آهي. هن جڏهن و
مون کي ڏٺو ته سنڌس اکين ۾ چمڪ اچي وئي
ڪيس انهن ۾ معلوم ٿيو ته هوءَ ڪافي ٿڪ آهي
ڳالهين ڪندي ڇپائين ته ۴، ۵ ڏينهن مون و
رهو. سنڌس گهوٽ به ڪٿ لاءِ ٻور ٻاهر ويو.
سنڌن وٽ هفتو ڪن رهيس. هوءَ ٿڪ ٿيندي
وئي. انهن ۾ معلوم ٿيو ته بيماري ڪان ٿـوءَ
آئي آهي. ساڳئي طرح حال ڏيڻ وڃڻ لڳي.
مون کيس چيو، "مومل مان هيڏو واپس گهـ
وڃڻس." مومل مسڪرائي اکر ٻڌي سرائجي و
ڇوڻ لڳي ته مون کي هتي مزو نٿو اچي ۽
ڪي ا گڏ وڃي هل."
مون کيس چيو، "دنيا ڇا چوندي؟ تنهن
گهوٽ ڇا چوندو؟"
هن چيو، دنيا ڪجهه به چوي ۽ سوچي ٻر
هڪ ڏينهن ٻنهي جي اچڻ مان گڏ نڪي
وڃي سگهي!"
سنڌس کيس چيو، "هن دفعي اڪيلو وڃڻ

انڌ وشواس

اسان جا وڏا ۽ ڏاڏا، وشواسي ۽ سادا هوندا هئا. هو هر ڪنهن ڳالهه لئي وشواس ڪندا هئا. هو اڄ جي اولاد وانگر ڪوبه سوال ڪونه ڪندا هئا. ڪين ڪوبه ڪم ڇو نه ڪندو هو. هو انهيءَ تي وشواس ڪندا هئا. ڪين ڪوبه ڪجهه عجيب ڪري ڏيکاريندو هو ته هو انهيءَ کي ايشور جو روپ ڪري سمجهندا هئا. پر اڄڪلهه سائنس جو زمانو آهي، تنهن ڪري اڄ جا ٻار ٻڍا اسان جهڙا ڪانه. ڳالهه جاچي سا پرکي نه ڏسجي، ايستائين اسان اعتبار ڪونه ڪنداسين. مان به انهن مان هڪ آهيان.

هڪ دفعي جي ڳالهه آهي ته منهن جي آفيس جي ملازمن کي خبر پئي ته هڪ سنت آيو آهي، جيڪو منترن ذريعي ٻاهه ٻاري هون ڪندو آهي. اوهين ضرور اچجو. سنت پهتل آهي. هو هڪ وڏو مهان سنت آهي. ڪيس ٣، ٤ شش آهن، اهي به پهتل آهن.

ملازم سنت ۽ سندس شش جي ڏاڍي ساراه

هڪڙي ڏينهن ٽپالي سنتيش جي لاءِ چٺي
کڻي آيو. مون چٺي کولي پڙهي. ان ۾ لکيل هو
”مومل گذاري وئي.“ مومل جي موت جو وقت
ڏينهن ۽ تاريخ ساڳيا هئا جنهن ڏينهن، تاريخ
وقت ئي سنتيش گذاري ويو هو.

مان چٺي پڙهي سوچ ۾ پئجي ويس. مان پنهن
جي راز نه ڄاڻي سگهيس ته هي ڇا ٿيو! سند
پيار ڪهڙي روپ جو هو!

ا ڏٺي هئا ۽ سنسڪرت جا ڄاڻو هئا. هو ڪاٺ
ڳا ۽ چوڻ لڳا، "اهو سڀ پاکنڊ آهي. انهيءَ
ڪر ۾ نه اچ." گرو مهاراج سندن ننڍا نه ڪندي
يو ته "اهي سڀ پيٽ ڀرڻ جا ساڌن آهن." پر
ون کي انهيءَ ڳالهه جي هميشه چورا ڪورا رهندي
ئي. مذهب جي مسئلي جو حل هڪ سائنس جي
روفيسر پورو ڪيو. هن چيو، "فلاڻا، سنت جيڪو
يه وڌو سو گهه نه، پر ڪاڻسراپن هئي. جيڪا
رت هئي سا پوئت ڪونه هئي، پر پوٽيشيم پرمئنگنيٽ
هو. مان لوکي پرپوڪ ڪري ٿو ڏيکاريان." واقعي
سندس پرپوڪ ٺيڪ هو ۽ مذهب جي من جو پوجه
هلڪو ٿيو.

اهڙي طرح ٻئي دفعي ڪڏهن ٻڌايو ته فلاڻي
مندر ۾ ڪڏهن کي ديوي ٿي اچي. مندر جو پوڄاري
اهڙو نه پهتل آهي، جو سندس هٿن ۾ ديوي ماتا
جي ڪرپا سان ديوي جو سندور ٿو اچي ۽ سندس
هٿ ڳاڙها ٿي ٿا وڃن. مون ڏٺو ته ڳالهه واقعي
سچي هئي. پوڄاري پهرياين جهولڻ لڳو. جهوليندي
جهوليندي سندس هٿ ڳاڙها ٿي ويا. جڏهن سندس
هٿن ۾ سندور هو. مان گهر آيس ۽ سوچڻ لڳس.
گهر وارا سوچڻ جو سبب پڇڻ لڳا. مون کين سچي
حقيقت ڪري ٻڌائي.

ڪرڻ لڳو. مان سندس ڳالهين مان متاثر ٿيس. مون
کيس چيو ته مان ضرور ايندس. مون کي وشواس
ڪونه هو پر ٽماشو ضرور ڏسڻو هو. وري
۾ خيال آيو ته متان سنت پهتل هجي. مان
ڏينهن ٿي پوري وقت تي وڃي پهتس. ڪافي
پبلڪ هئي. مان به انهن مان هڪ هيس.

وڏو سنت زور زور سان سنسڪرت ۾ منتر
اچارڻ لڳو. هڪ وڏو سرن جو ڪنب ٺهيل هو
انهيءَ ڪنب ۾ ناريل جو مٿيون وار و پاسو مٿي آيو ڪر
رکيو ويو. انهيءَ ناريل جي مٿين مٿان اسان ک
پڌايو ويو ته گيهه وڌو ٿو وڃي. گيهه جي مٿان ڪا
پيوت وڌي وئي. پيوت وجهڻ سان باه ٻرڻ ش
ٿي وئي. انهيءَ مٿان ننڍا ڇوڏا وڌا ويا
زور زور سان ٻرڻ لڳي. اهو ڏسي ڪري س
پبلڪ سنت جي جئه جئه ڪرڻ لڳي. سنت ک
پئسا ڏيڻ لڳا. ڪي وري سنت تي هار وجه
پيري پوڻ لڳا. اهو حال ڏسي مان سوچ ۾ پئ
ويس. مان به سنت کي داد ڏيڻ لڳس ته وا
سنت ڪرامت ڏيکاري. پر مون کي اعتبار ڪو
ٿي آيو. پر ٿوري وقت لاءِ اعتبار اچي ويو. ڪ
ڏينهن ڪانپوءِ منهن جو گرو مهراج ڪشمير کان آ
انهيءَ سان ڳالهه ڪيم ڇاڪاڻ ته گرو جن خود ڪ

شبنم

جڏهن مان پنهنجي دوست لڇمڻ سان آفيس ۾
اٽ ويندو هوس ته اُنهيءَ جي آفيس ۾ هڪ ڇوڪري
ويندو هوس جيڪا شبنم جي پڪچرائي هئي. هن جي
رس ۾ آفيس ۾ سندس ميز جي خالي ۾ شبنم جي
ور لئي پيئي هوندي هئي. اتر پهرين جو آفيس ۾
ڪڙ ٺاٺ کان اڳ هوءَ پنهنجي آفيس ۾ اهڙي شبنم جي
سندر ۾ مٽو ٽيڪي پوءِ آفيس ۾ اندر گهڙندي هئي.
هوءَ هميشه مون کي گهٽو ڪري اس استعمال لئي
ملندي هئي. سندس شڪل جو رنگ گورو هو.
اتر پهرين جو هوءَ ڪڏهن انگريز جو پيار لڳندي
هئي. سندس وار ڪڪا هئا. ڳالهائڻ جي انداز مٺي
هئي ۽ فضيلت واري هئي. مون ڪڏهن اهو ڪين
غور ڪندو ڪونه ڏٺو هو. اس ۾ رش هوندي
هئي ته هوءَ چپ ڪري اس ۾ اچي هوندي هئي.
ڪڏهن کي ڪا هڪ اکر ڪونه چوندي هئي. سندس
منهن لئي ڪارو ٽڪ سهڻي کي پاڻ ڏانهن ڇڪيندو
هو. سندس نرڙ لئي هميشه پنڊي لڳل هوندي
هئي.

منهن جي اونهن جهڙا ڊاڪٽر پاڻي هٿي، تنهن
پڊاڻو ته اهو پاڻين هئن کي صاف جو پاڻي هٿو، انهي
جي مٿان فيٺو پٽٽڻ جو ليپ هٿو. پڻي سگهي ۽ پڌ
پوءِ ڪڏهن وقت جادوگري يا ڪرامت ڏيکار
هجي ته هٿ مهٽيو ته هٿ پاڻيهي ڳاڙها ٿي ويندا
ماڻهو انهن سمجهندا ته ديوي ماتا پڻهن جي اڳ
کي سندور هڻن ۾ پرساد جي روپ ۾ ڏنو آهي.
هاڻي ڏسڻ ۾ ايندو ته انسان، انسان کي ڪهڙ
طرح ٿو بيوقوف بڻائي ۽ پنهن جي طرف ٿو ڇڪي
پر سچو سنت يا مهاتما اهڙا ڪم ڪونه ڪندو. اهي
سڀ ڪم پاکنڊين جو آهي، جيڪي انسان جهڙا ڏ
۽ سادا انسان ٿا ڦاسائين.

——

ڪري نه ٻوليان."

لڇمڻ چيو، "ادا ڪرڻو نه پيو آهيان. وڌيڪ چا
ڪرندس." لڇمڻ ٻروليِن ۾ ڳالهائي رهيو هو.

موهن چيو، "لڇمڻ ٻروليِن ۾ نه ڳالهاءِ. توڻ صحي،
صحي ٻڌاءِ نه توسان ڪهڙي ماجرا آهي؟"

لڇمڻ دل جو حال ڏيندي چيو، "ادا جنهن
ڇوڪريءَ لاءِ توڻ ٻڌي رهيو آهين، اُهيءَ هو ڪالو
شبنم آهي. هوءَ ٻڌهن جي ذرم جي ڪونهي آهي.
هوءَ ڪرستان آهي."

موهن ڪيس چيو، "جهڪڏهن هوءَ ڪرستان آهي
ته ڪا وڏي ڳالهه ڪونه آهي. مون نه سمجهو ته
هوءَ ڪا هندو ڇوڪري آهي. چاڪاڻ ته سندس
ٻروليِ ٻڌندي لڳل آهي. شوءَ جي موڙي سندس
ميز جي خاني ۾ پيئي هوندي آهي. آنيس ۾ ڪهڙڻ
ڪان اڳم شو جي مندر ڪي هٿ جوڙيندي آهي.
هاڻي توڻ ٻڌاءِ نه هندو ۽ ڪرستان ۾ تفاوت ڪهڙي
ٿيو. هوءَ نه اڳم ٿي هندن جهڙيون رسمون هلي
رهي آهي. هوءَ ته توسان پيار ڪري رهي آهي.
توسان شادي ڪرڻ لاءِ تيار آهي. پوءِ توکي اعتراض
چاجو آهي؟"

لڇمڻ چوڻ لڳو، "مون کي ته ڪوه اعتراض
هڪونه آهي. پر شبنم جي مالڪن کي اعتراض آهي.

مدهن جي دل ۾ خبر نه آهي ڇو اڻ ڄاڻ سڌ…
الي ٻچڙ جي پيدا ٿي. هڪڙي ڏينهن مون ٻڌهه…
جي دوست ليمڻ کان پڇيو، "ليمڻ، جهڪا ڇوڪر…
توسان گڏ لدهن جي آفيس ۾ نوڪري ڪندي آهي…
انهيءَ جو نالو ڇا آهي؟"

مدهن جي نالي ٻچڙ تي ليمڻ مون کان وڌ…
پڇا ڪرڻ لڳو. مون کيس سڄي حقيقت ڪر…
ٻڌائي. مدهن جي ڳالهه ٻڌي ڪري ليمڻ ٿڌو…
کڻيو ۽ چوڻ لڳو، "يار تون جنهن ڇوڪريءَ…
پڇي رهيو آهين، انهيءَ ڇوڪريءَ تي خبر نه آ…
نه ڪهڙا ڇڙا ڦدا آهن؟"

مون ڇرچو ڪندي چيو، "ڇا تون ان انهن…
هڪ آهين؟"

ليمڻ چوڻ لڳو، "مان هن جي مٿان ڦدا ته…
ٻر جان … ڏيڻ لاءِ تيار آهيان."

مون … چيو، "تون ساڻس شادي ڇو نه ٿو ڪرين…

ليمڻ … چيو، "مان ساڻس شادي ڪرڻ لاءِ ت…
آهيان، … رستي تي ڪافي ڪنڊا آهن. جڏهن…
هلڻ ڏاڍ… مشڪل آهي." ائين چئي ڪري ل…
چپ ٿي … ويو. مون ڏٺو ته ليمڻ جهڪ ڏ…
رهيو هو.

مون … ن چيو، "ليمڻ تون ٻاڻ سڏيال…

طالب ڏيندي کيس سڄي حقيقت ڪري ٻڌائي.
ون ڏٺو ته شبنم جي مڱڻ تي خوشيءَ جي لهر
انچي وئي. هوءَ ان مڱڻ جي خيالات سان شامل راءِ
ي. مان ان موقعي جي تاڙ ۾ هيس. هڪڙي ڏينهن
هڙو موقعو ملي ويو. مان ٻنهي کي گڏ وٺي ڪري
ادي ڪرائي. مڱڻ جي گهر واري چوڪريءَ جي
اءِ ڏني ايندي. لڇمڻ جا دوست سڀ ملامت
ي ائا.

انهيءَ ڏينهن ٻنهي گهر وسايو. شبنم لڇمڻ سان
گڏ وئي ۽ ٻنهي جي ٻيڪي گهر ڪونه وئي. راڻي
الين شبنم کي ٻنهي جي گهر نه ايندو ڏسي ڪري
مائٽن کي ڪافي فڪر ٿيو. کين ڊپ هو ته ڪٿي
شبنم شادي نه ڪري وئي هجي. انهيءَ خيال سان
هو لڇمڻ جي گهر آيا، ڏٺائون ته لڇمڻ ۽ شبنم هاڻ
ر هڪ پلنگ تي ويٺا آهن. اهو حال ڏسي شبنم جو
اءِ ٻوڙان پير ڪري هلڻ لڳو.

انهيءَ وقت شبنم ٻنهي جي مائٽن کي چيو،
"امين جان ۽ آباجان ٻنهي جا مبارڪ هٿ اسان ٻنهي
جي مٿي تي رکندا وڃو. توهان اسان ٻنهي کي دعا
ڪريو."

اهي اکر ٻڌي شبنم جي ماءُ جي دل ڀري. هن
ٻنهي جي ڳال کي چيو، "توهان ٻنهي کي دعا ڪريو."

هو نٿا چاهين تہ هوءَ ڪنهن هندوءَ سان شادي
ڪري. اها ڳالهہ سندس مائٽ چڱي طرح ڄاڻن ٿا
هن جي مائٽن ٢، ٣ دفعا مون کي مارڻ جا ڌڙڪا
ڏنا آهن. هن شبنم کي نوڪري ڇڏڻ لاءِ زور ڀ
پر هو آهي. پر هوءَ نوڪري ڇڏڻ لاءِ تيار ڪونہ آهي
شبنم کي منهنجي لاءِ ڪافي پيار آهي. هوءَ ڪڏه
ڪڏهن منهنجي گهر بہ ايندي آهي. مون سان گ
روني بہ ڪانہ ايندي آهي ۽ چانهہ بہ پيئندي آهي
هڪڙي دفعي مان بيمار ٿي پيس. هن منهن جي
ڏاڍي سيوا ڪئي. هن کي مون سان ملڻ يا شاد
ڪرڻ تي ڪو بہ اعتراض ڪونہ آهي پر سندس ما
کي ڪير سمجهائي. انهيءَ ۾ شڪ ڪونہ آهي تہ
سندس ماءُ هندو آهي. هوءَ شبنم جي شادي م
سان ڪرائڻ لاءِ تيار آهي. پر سندس پيءُ انهيءَ ڳا
۾ خوش ڪونہ آهي."

مون ليمڻ کان پڇيو، "ڇا تون سچ پچ شبنم
سان شادي ڪرڻ چاهين ٿو؟ مان ڇوڪريءَ جو
تي ڪري شادي ڪرايان. اڳتي جو ڪجهہ بہ ٿي
تہ مان پاڻيهي منهن ڏيندس. تون صرف پنهنج
ارادي تي محڪم رهہ. مان اڄ ٿو شبنم سان ڳالهاي
انجي چئي ڪري مان ليمڻ کي ڇڏي ڪري و
شبنم سان گڏ وڃي بس ۾ ويٺس. مون کيس پنه

شبنم جي ماءُ پدمڻ جي خاوند کي چيو، "تون ا—
سچي دل سان ٻارن کي دعا ڪر ۽ دل مان نفرت
جو ٻج ڪڍي ڇڏ ۽ محبت جو ٻج پوک." اهو ٻڌي
ڪري شبنم جو ڀاءُ پدمڻ جي زال سوڌو اچي وڏ
۽ ٻنهي کي دعا ڪيائين ۽ واپس پدمڻ جي گهر ور
لڇمڻ جيڪو پدمڻ جي زندگي ۾ هڪ اڪيلو انسا
هو، تنهن پدمڻ جو گهر وسايو. هو ڀڳوان جي ڪر
سان شبنم کي پدمڻ جو دل گهريو گهر مليو.

——